

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3604]-1

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-1 : Micro-economic Analysis)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

(iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in 20 words each (any seven) : [14]

(1) Define Normative Economics.

(2) What is micro-economic analysis ?

(3) What do you mean by cardinal utility approach ?

(4) What is price mechanism ?

(5) Define income elasticity.

(6) What is cross-elasticity ?

(7) What is indifference curve ?

(8) Define price discrimination.

(9) Give any *two* features of monopoly.

(10) What is Iso-quants ?

P.T.O.

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [8]

- (1) Explain the functions of market mechanism.
- (2) State and explain the Law of Diminishing Returns.
- (3) Explain the properties of indifference curve.
- (4) Explain the types of monopoly.

3. Answer the following questions in **150** words each (any *three*) : [18]

- (1) What are the basic economic problems ?
- (2) State and explain the concepts of Income and Substitution effect.
- (3) Explain the Law of Variable Proportions.
- (4) Why is the short run average cost curve 'U'-shaped ?
- (5) Explain the concept of Cobb-Douglas production function.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) What are the properties of Iso-quants ? Explain producers equilibrium with the help of Iso-quants.
- (2) Explain the types of price elasticity of demand. What are the methods measuring price elasticity ?

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(v) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही सात) : [14]

- (1) आदर्शवादी अर्थशास्त्राची व्याख्या द्या.
- (2) अंशलक्षी आर्थिक विश्लेषण म्हणजे काय ?
- (3) उपयोगितेचा अंकवाचक दृष्टीकोन म्हणजे काय ?
- (4) किंमत यंत्रणा म्हणजे काय ?
- (5) उत्पन्न लवचिकतेची व्याख्या द्या.
- (6) छेदक लवचिकता म्हणजे काय ?
- (7) समवृत्ती वक्र म्हणजे काय ?
- (8) मुल्यभेदाची व्याख्या द्या.
- (9) मक्तेदारीची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (10) समउत्पादन वक्र म्हणजे काय ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [8]

- (1) बाजार यंत्रणेची कार्ये स्पष्ट करा.
- (2) घटत्या प्रतिफलचा नियम सांगा व स्पष्ट करा.
- (3) समवृत्ती वक्राचे गुणधर्म स्पष्ट करा.
- (4) मक्तेदारीचे प्रकार स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [18]

- (1) मुलभूत आर्थिक समस्या कोणत्या ?
- (2) उत्पन्न परिणाम आणि पर्यायता परिणाम संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) बदलत्या प्रमाणाचा नियम स्पष्ट करा.
- (4) अल्पकालीन सरासरी खर्च वक्र इंग्रजी 'U' आकाराचा का असतो.
- (5) कॉब-डग्लस यांची उत्पादन फलनाची संकल्पना स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दात लिहा (कोणतेही एक) : [20]

- (1) समउत्पादन वक्राचे गुणधर्म कोणते ? समउत्पादन वक्राच्या साहाय्याने उत्पादकाचा समतोल स्पष्ट करा.
- (2) मागणीच्या किंमत लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा. किंमत लवचिकता मोजण्याच्या पद्धती कोणत्या ?

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-10

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-05 : Economics of Growth and Development)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

(iv) Draw neat diagram wherever necessary.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *seven*) : [14]

- (1) What is economic growth ?
- (2) State *two* difficulties in measuring the economic development.
- (3) What is total factor productivity ?
- (4) What is relative poverty ?
- (5) What is surplus value ?
- (6) What is Golden Age ?
- (7) Give the definition of Innovation.
- (8) What is embodied technological progress ?
- (9) What is full employment ?
- (10) Define labour intensive technique of production.

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [8]

- (1) State the assumptions of Domar's Model of economic growth.
- (2) Explain the role of government in human resource development.
- (3) Explain invisible technological development.
- (4) How does the poverty affect economic growth ?

P.T.O.

3. Answer the following questions in **150** words each (any *three*) : [18]

- (1) Explain the Joan Robinson's Model of economic growth.
- (2) Describe crisis in capitalism.
- (3) Explain the Passonetti's Model of economic growth.
- (4) Explain vicious circle of poverty.
- (5) Examine the role of technological progress in economic growth.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Explain critically the Malthusian theory of economic development.
- (2) State the role of government in education, health and nutrition.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **20** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **सात**) : [14]

- (1) आर्थिक वृद्धी म्हणजे काय ?
- (2) आर्थिक विकास मापनातील **दोन** अडचणी सांगा.
- (3) एकूण घटक उत्पादकता म्हणजे काय ?
- (4) सापेक्ष दारिद्र्य म्हणजे काय ?
- (5) अतिरिक्त मूल्य म्हणजे काय ?
- (6) सुवर्ण युग म्हणजे काय ?

- (7) नवप्रवर्तनाची व्याख्या द्या.
- (8) अंगभूत तांत्रिक प्रगती म्हणजे काय ?
- (9) पूर्ण रोजगार म्हणजे काय ?
- (10) श्रमप्रधान उत्पादन तंत्राची व्याख्या द्या.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [8]

- (1) डोमर यांच्या आर्थिक वृद्धी प्रतिमानाची गृहीते सांगा.
- (2) मानव संसाधन विकासातील सरकारची भूमिका स्पष्ट करा.
- (3) अदृश्य तांत्रिक विकास स्पष्ट करा.
- (4) आर्थिक वृद्धीवर दारिद्र्य कसा परिणाम करते ?

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [18]

- (1) जोन रॉबीन्सन यांचे आर्थिक वृद्धी प्रतिमान स्पष्ट करा.
- (2) भांडवलशाहीतील आरिष्ट वर्णन करा.
- (3) पॅसिनिटी यांचे आर्थिक वृद्धीचे प्रतिमान स्पष्ट करा.
- (4) दारिद्र्याचे दुष्ट चक्र स्पष्ट करा.
- (5) आर्थिक वृद्धीतील तांत्रिक प्रगतिच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 500 शब्दात सोडवा : [20]

- (1) माल्थस यांच्या आर्थिक विकासाच्या सिद्धान्ताचे टीकात्मक स्पष्टीकरण द्या.
- (2) शिक्षण, आरोग्य आणि पोषण यामधील सरकारची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-101

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-101 : Micro Economic Analysis—I)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer the following questions in **500** words each (any *one*) : [20]

(1) Explain in detail the concepts of Static Economics and Dynamic Economics.

(2) Explain in detail the properties of Indifference Curve.

2. Answer the following questions in **500** words each (any *one*) : [20]

(1) Explain the methods of measurement of price elasticity of demand.

(2) Explain in detail the Law of Variable Proportions.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *two*) : [20]

(1) Discuss the merits of Deductive Economic Method.

(2) Explain the Law of Diminishing Marginal Utility.

(3) Write a note on 'Producer's Equilibrium'.

P.T.O.

- (4) (a) Explain the concept of Price Elasticity.
(b) The following table shows the quantity of commodity 'X' demanded at various prices :

P_X (Rs.)	$Q. D_X$ (Units)
4	10
5	20
6	30
7	40

Find the elasticity of Demand if the price changes from Rs. 6 to Rs. 7.

4. Write short notes (any *four*) : [20]

- (1) Private Cost and Social Cost;
- (2) Substitution Effects;
- (3) Limitations of Price Mechanism;
- (4) Total Revenue, Average Revenue and Marginal Revenue;
- (5) External Economies;
- (6) Limitations of Micro-Economics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.
- (iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न-पत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) स्थितीशील आणि गतीशील अर्थशास्त्र या संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) समवृत्ती वक्राचे गुणधर्म सविस्तर स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (1) मागणीच्या किंमत लवचिकतेचे मापन करण्याच्या पद्धती सविस्तर स्पष्ट करा.
 - (2) बदलत्या प्रमाणांचा नियम सविस्तर स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणताही दोन) : [20]
- (1) निगमन आर्थिक पद्धतीच्या गुणांची चर्चा करा.
 - (2) घटत्या सीमान्त उपयोगितेचा नियम स्पष्ट करा.
 - (3) 'उत्पादकाचा समतोल' यावर टीप लिहा.
 - (4) (a) किंमत लवचिकतेची संकल्पना स्पष्ट करा.
(b) खालील तक्त्यात 'X' वस्तूची निरनिराळी किंमत आणि त्या किंमतीत येणारी 'X' वस्तूची मागणी दर्शविली आहे :

किंमत (P_X) (रु.)	मागणी (D_X)
4	10
5	20
6	30
7	40

'X' वस्तूची किंमत 6 रु. वरून 7 रु. इतकी वाढते, तर मागणीची लवचिकता किती राहील ?

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) खाजगी खर्च आणि सामाजिक खर्च;
 - (2) पर्यायीता परिणाम;
 - (3) किंमत यंत्रणेच्या मर्यादा;
 - (4) एकूण प्राप्ती, सरासरी प्राप्ती आणि सीमान्त प्राप्ती;
 - (5) बाह्य बचती;
 - (6) सुक्ष्म-अर्थशास्त्राच्या मर्यादा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-102

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-102 : Public Finance)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(1) State fiscal functions of the Government and explain co-ordination among these functions.

(2) Explain in detail the 'Benefit Principle' of Taxation.

2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(1) State and explain the meaning and types of 'Taxable Capacity'.

(2) State and explain "Wiseman-Peacock Hypothesis" of Public Expenditure.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *two*) : [20]

(1) Explain the 'Principle of Equity' in taxation.

P.T.O.

- (2) Explain the distinction between impact and incidence of Tax.
- (3) Briefly explain the concept of Social Cost-benefit Analysis.
- (4) Describe the concept of 'Public Debt Management'.

4. Write short notes (any four) :

[20]

- (1) Role of Government in Mixed Economy
- (2) Subjective approach in Taxation
- (3) Methods of Repayment of Public Debt
- (4) Wagner's Law of Public Expenditure
- (5) Classification of Public Debt
- (6) Public Goods and Merit Goods.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.
- (iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न-पत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दात लिहा : [20]

- (1) शासनाची राजकोषीय कार्ये सांगा आणि त्यांच्यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.
- (2) करारोपनाचे 'लाभ तत्व' सविस्तर स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दात लिहा : [20]

- (1) 'करदेयपात्रता' अर्थ सांगा आणि त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (2) सार्वजनिक खर्चाचे वाईजमन्-पिकॉक गृहीते सांगा व स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) कर आकारणीचे 'समता तत्व' स्पष्ट करा.
- (2) कराघात आणि करभार यातील फरक स्पष्ट करा.
- (3) सामाजिक खर्च-लाभ विश्लेषण ही संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (4) 'सार्वजनिक कर्ज व्यवस्थापन' संकल्पना विशद करा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) मिश्र अर्थव्यवस्थेतील शासनाची भूमिका.
- (2) कर आकारणीतील व्यक्तिनिष्ठ दृष्टीकोण.
- (3) सार्वजनिक कर्ज परतफेडीच्या पद्धती.
- (4) सार्वजनिक खर्चाचा वेंगनरचा नियम.
- (5) सार्वजनिक कर्जाचे वर्गीकरण.
- (6) सार्वजनिक वस्तू आणि गुणाधारीत वस्तू.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-103

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-103 : Agricultural Economics)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **500** words each (any *one*) : [20]

(1) Explain the causes and remedies of low Agricultural Productivity.

(2) Evaluate the role of NABARD in Agricultural Credit System.

2. Answer the following questions in **500** words each (any *one*) : [20]

(1) Describe the food security situation in India.

(2) Explain the structure and problems of Unorganized credit system in India.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *two*) : [20]

(1) "Farming as a business or way of life." Comment.

P.T.O.

- (2) What are the defects of Agricultural Marketing ?
- (3) Explain the problems of Agricultural Management in India.
- (4) Explain the challenges before Agriculture sector.

4. Write short notes (any four) : [20]

- (1) Livestock in India;
- (2) Agriculture price policy;
- (3) Organic farming;
- (4) Problems of recycling;
- (5) Place of Agriculture in Maharashtra;
- (6) Cooperative credit system.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न-पत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) शेतीची उत्पादकता कमी असण्याची कारणे आणि उपाय स्पष्ट करा.
- (2) शेतीच्या पत व्यवस्थेतील नाबार्डची भूमिका स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) भारतातील अन्नसुरक्षेची परिस्थिती विशद करा.
- (2) भारतातील असंघटीत पत व्यवस्थेची रचना आणि समस्या स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) "शेती एक व्यवसाय की जीवन पद्धती." तुमचे मत सांगा.
- (2) शेतमाल विक्रीव्यवस्थेचे दोष कोणते ?
- (3) भारतातील शेती व्यवस्थापनाच्या समस्या स्पष्ट करा.
- (4) शेती क्षेत्रापुढील आव्हाने स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) भारतातील पशुधन;
- (2) शेतमाल किंमत धोरण;
- (3) सेंद्रिय शेती;
- (4) पुनर्निर्मितीच्या समस्या;
- (5) महाराष्ट्रातील शेतीक्षेत्राचे स्थान;
- (6) सहकारी पत व्यवस्था.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-104

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-104 : Indian Economic Policy)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(1) Explain in detail Demographic features of India.

(2) Evaluate the Economic Reforms in India.

2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(1) Explain in detail Money Market and Capital Market Reforms.

(2) Describe the importance and problems of Small Scale Industries.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *two*) : [20]

(1) Explain the trend and structure of National Income.

P.T.O.

- (2) Explain the Government Policy towards Public Sector after 1992.
- (3) Evaluate the Social Infrastructural Development.
- (4) Describe the Growth and Pattern of Industrialisation in Post Reform period.

4. Write short notes (any four) : [20]

- (1) Importance of Economic Policy;
- (2) Problems of Privatization;
- (3) Sources of Energy;
- (4) Reforms in Labour Market;
- (5) Rural-Urban Migration;
- (6) Recent objectives of Monetary Policy of R.B.I.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न-पत्रिका पहावी.

1. कोणताही एक प्रश्न 500 शब्दात सोडवा : [20]

- (1) भारताच्या लोकसंख्येची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील आर्थिक सुधारणांचे मूल्यमापन करा.

2. कोणताही एक प्रश्न 500 शब्दात सोडवा : [20]

- (1) नाणे बाजार आणि भांडवल बाजारातील सुधारणा सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) लघु उद्योगांचे महत्व आणि समस्या विशद करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) राष्ट्रीय उत्पन्नाची प्रवृत्ती आणि रचना स्पष्ट करा.
- (2) 1992 नंतरचे सरकारचे सार्वजनिक क्षेत्रासंबंधीचे धोरण स्पष्ट करा.
- (3) सामाजिक संरचनेच्या विकासाचे मूल्यमापन करा.
- (4) आर्थिक सुधारणानंतरच्या काळातील औद्योगिकरणाची वाढ आणि आकृतीबंध विशद करा.

4. टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) आर्थिक धोरणाचे महत्व;
- (2) खाजगीकरणाच्या समस्या;
- (3) उर्जेचे मार्ग;
- (4) श्रमबाजारातील सुधारणा;
- (5) ग्रामिण-शहरी स्थलांतर;
- (6) आर. बी. आय. ची अलिकडच्या काळातील चलन धोरणाची उद्दिष्ट्ये.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-105

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-105 : Labour Economics)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]
 - (1) State the concept of 'Absenteeism'. Discuss the causes of Absenteeism of Indian Industrial Labour.
 - (2) Explain the structure and achievements of Labour Unions in India.
2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]
 - (1) What is 'Labour Turnover' ? Discuss the causes of Low Labour Turnover in India.
 - (2) Take the review of Wage Policy in India since reforms period.
3. Answer the following questions in **250** words each (any *two*) : [20]
 - (1) Explain the characteristics of Indian Labour Market.

P.T.O.

- (2) Explain the recommendations of Second National Commission on Labour.
- (3) Critically examine the Modern Theory of Wages.
- (4) What are the causes of Industrial Disputes in India ?

4. Write short notes (any *four*) : [20]

- (1) Exit Policy
- (2) Scope of Labour Economics
- (3) Problems of wage determination in Rural sector
- (4) Effects of Migration of Labour
- (5) Collective Bargaining
- (6) Minimum Wage and Fair Wage.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्नाचा उत्तर **500** शब्दात लिहा : [20]

- (1) 'अनुपस्थिती'ची संकल्पना स्पष्ट करा. भारतातील औद्योगिक श्रमिकांच्या अनुपस्थितीच्या कारणांची चर्चा करा.
- (2) भारतीय कामगार संघटनांची रचना आणि यश स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्नाचा उत्तर **500** शब्दात लिहा : [20]

- (1) 'श्रमिक आवर्तन' म्हणजे काय ? भारतीय श्रमिक आवर्तन कमी प्रमाणात असण्याच्या कारणांची चर्चा करा.
- (2) सुधारणांकाळापासूनच्या भारतीय वेतन धोरणाचा आढावा घ्या.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **250** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [20]

- (1) भारतीय श्रमबाजाराची वैशिष्टे स्पष्ट करा.
- (2) दुसऱ्या राष्ट्रीय श्रम आयोगाच्या शिफारशी स्पष्ट करा.
- (3) वेतनाच्या आधुनिक सिद्धांताचे टिकात्मक परिक्षण करा.
- (4) भारतातील औद्योगिक कलहाची कारणे कोणती ?

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]

- (1) निर्गमन धोरण
- (2) श्रम अर्थशास्त्राची व्याप्ती
- (3) ग्रामिण क्षेत्रातील वेतन निश्चिततेच्या समस्या
- (4) श्रमस्थलांतराचे परिणाम
- (5) सामुहिक सौदाशक्ती
- (6) किमान वेतन आणि योग्य वेतन.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-106

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-106 : Co-operation — Theory and Practice)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(1) What is Cooperation ? Explain the nature and characteristics of cooperation.

(2) What is Cooperative Audit ? Discuss the important duties and responsibilities of Cooperative auditor.

2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(1) Explain in detail the provisions of Maharashtra Cooperative Act, 1960.

(2) Evaluate the role played by Cooperative Sugar industry in Maharashtra in rural economic development.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *two*) : [20]

(1) Discuss in brief the benefits received by the people from the Cooperative Movement in India.

P.T.O.

- (2) Explain the problems in cooperative training in India.
- (3) Explain in brief the working and problems of Primary Agricultural Credit Cooperative Societies.
- (4) Explain the development of cooperative movement in Great Britain.

4. Write short notes (any four) :

[20]

- (1) Functions of Regional Rural Banks
- (2) Objectives of Vaidyanathan Committee
- (3) Functions of State Cooperative Banks
- (4) Types of Cooperative Audit
- (5) Need of Cooperative Supervision
- (6) Recent changes in Cooperative Legislation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न-पत्रिका पहावी.

1. खालील कोणताही एक प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दात लिहा :

[20]

- (1) सहकार म्हणजे काय ? सहकाराचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (2) सहकारी लेखा परीक्षण म्हणजे काय ? सहकारी लेखा परीक्षकाची महत्वाची कर्तव्ये आणि जबाबदारी यांची चर्चा करा.

2. खालील कोणताही **एक** प्रश्नाचा उत्तर **500** शब्दात लिहा : [20]

- (1) महाराष्ट्र सहकारी कायदा 1960 च्या तरतुदी सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) महाराष्ट्रातील सहकारी साखर उद्योगाचे ग्रामीण आर्थिक विकासातील भूमिकेचे मुल्यमापन करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **250** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [20]

- (1) सहकारी चळवळीमुळे भारतातील लोकाना मिळालेल्या लाभाची थोडक्यात चर्चा करा.
- (2) भारतातील सहकारी प्रशिक्षणाच्या समस्या स्पष्ट करा.
- (3) प्राथमिक कृषी सहकारी पतसंस्थांची कार्यपद्धती आणि समस्या थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (4) ग्रेट ब्रिटन मधील सहकारी चळवळीचा विकास स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही **चार**) : [20]

- (1) प्रादेशिक ग्रामीण बँकाची कार्ये;
- (2) वैद्यनाथन समितीचे उद्देश;
- (3) राज्य सहकारी बँकेची कार्ये;
- (4) सहकारी लेखा परीक्षणाचे प्रकार;
- (5) सहकारी पर्ववेक्षणाची गरज;
- (6) सहकारी कायद्यातील अलिकडील बदल.

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

EC-107 : Mathematical Economics

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answers should be precise and to the point.

(iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

(v) Use of non-programmable calculator is allowed.

1. Attempt any *one* out of two : [20]

(i) Determine whether the following utility functions would give rise to indifference curves of usual nature :

(a) $u = q_1^2 + q_2^2$

(b) $u = (q_1 + q_2)^2$.

(ii) Solve the equations by matrix method :

$$x + y + z = 1$$

$$x + 2y + 3z = 6$$

$$x + 3y + 4z = 6.$$

P.T.O.

2. Attempt any *one* out of two : [20]

- (i) The demand law is given by $x = 10 - p$, near the point $x = 4$, and $p = 6$. If the price increases by 5%, determine the per cent decrease in demand and hence an approximation to the elasticity of demand. Compare the result with the correct value of elasticity of demand corresponding to $x = 4$.
- (ii) A monopolist firm has the following total cost and demand functions :

$$C = aQ^2 + bQ + c$$

$$P = \beta - \alpha Q.$$

What is the profit maximising output level when the firm is assumed to fix the output ? Verify that this is the same result as when firm fixes the price.

3. Attempt any *two* out of four : [20]

- (i) A market demand curve is given by $D = 50 - 5P$. Find :
- (a) The maximum price anybody will pay for the commodity.
- (b) The amount demanded when the commodity is a free good.
- (ii) Expand :

(a) $(2x + 3)^5$

(b) $\left(\frac{x}{2} - 2y\right)^6$.

(iii) Find the values of :

(a) $\sqrt[3]{0.0007}$

(b) $\frac{579 - \sqrt[3]{25}}{\sqrt{7}}$.

(iv) Prove that :

(a) $(A - C) \cap (B - C) = (A \cap B) - C$

(b) $A \cap (B - C) = (A \cap B) - (A \cap C)$.

4. Attempt any *four* out of six :

[20]

(i) The marginal cost function for some product is $(1 + 2x + 6x^2)$ where x is the output. Find the total cost function if the fixed cost is Rs. 100 when the output is zero.

(ii) Suppose Ashish intends to purchase some items of cloths namely pant (P), shirt (S), Bush-shirt (B), Tie (T). He finds that prices of the different items of the cloths at a particular shop are as follows :

Prices : (a) Rs. 500 per pant.

(b) Rs. 250 per shirt.

(c) Rs. 300 per Bush-shirt.

(d) Rs. 200 per tie.

Suppose Ashish wishes to buy 2 Pants, 2 Shirts, 1 Bush shirt and 2 ties at these prices, how much he will pay for the whole lot ? (Use matrix multiplication).

- (iii) If the demand function is $p = 35 - 2x - x^2$, and the demand x_0 is 3, what will be the consumer's surplus ?
- (iv) An enterprise produced 600 units in the third year of its existence and 700 units in its seventh year, find its production in the first and fifth year, assuming it grows in an arithmetic progression.
- (v) Show that $y = \frac{1}{2x+1}$ and $y = \frac{1-x}{1+x}$ are monotonic functions of x .
- (vi) Explain Samuelson's model of accelerator and multiplier.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-108

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-108 : Demography)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) Explain the “Optimum theory of Population”.

(ii) What is Quality of Population ? Explain the factors affecting Quality of Population.

2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) What are the main determinants of population policy ? Assess the population policy in India during plan period.

(ii) Explain the problems of population growth in less developed countries.

P.T.O.

3. Answer the following questions in detail with **250** words each (any two) : [20]

- (i) Discuss the theory of Demographic Transition.
- (ii) Why is the study of fertility important ?
- (iii) Explain the concept of "Woman Empowerment".
- (iv) Account for the growth of Rural and Urban population in Developing Nations.

4. Write short notes (any four) : [20]

- (i) Components of Population Growth;
- (ii) General Fertility Rate;
- (iii) Reproduction Rate;
- (iv) Education Policy of India's Population;
- (v) Pattern of age and sex structure in Developing Nations;
- (vi) Age Pyramids.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न **500** शब्दांत सोडवा : [20]

(i) 'पर्याप्त लोकसंख्या सिद्धांत' स्पष्ट करा.

(ii) लोकसंख्येची गुणवत्ता म्हणजे काय ? लोकसंख्या गुणवत्तेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 500 शब्दात सोडवा : [20]

(i) लोकसंख्याविषयक धोरण ठरविणारे प्रमुख घटक कोणते ? नियोजनकाळातील भारताच्या लोकसंख्याविषयक धोरणाचे मूल्यमापन करा.

(ii) अल्पविकसीत देशातील लोकसंख्या वाढीच्या समस्या स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

(i) 'लोकसंख्या संक्रमण' सिद्धांताची चर्चा करा.

(ii) जननविषयक अभ्यास महत्वाचा का आहे ?

(iii) 'महिला सबलीकरणाची' संकल्पना स्पष्ट करा.

(iv) विकसीत देशातील ग्रामीण व शहरी लोकसंख्या वृद्धीचा आढावा घ्या.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

(i) लोकसंख्या वृद्धीचे घटक

(ii) सर्वसाधारण जनन दर

(iii) पुनर्निर्माण दर

(iv) भारताचा लोकसंख्याविषयक शैक्षणिक धोरण

(v) विकसन देशातील वय आणि लिंग रचना

(vi) वयोरचना शंकू आलेख.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3604]-11

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-6 : International Trade and Finance)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

(iii) *Answers should be precise and to the point.*

(iv) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

1. Answer the following questions in 20 words each (any seven) : [14]

(1) What is Absolute Advantage ?

(2) What is meant by intra-industry trade ?

(3) What is factor endowments ?

(4) What is barter terms of trade ?

(5) What is Tariff Barriers ?

(6) What is meant by Dumping ?

(7) What is meant by Quota ?

(8) What is Balance of Trade ?

(9) What is Gold Standard ?

(10) What is fixed exchange rate ?

P.T.O.

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [8]
- (1) Explain the Leontiff's paradox.
 - (2) Explain the economic effects of tariffs.
 - (3) Explain the merits of fixed exchange rate.
 - (4) What are the non-tariff barriers ?
3. Answer the following questions in **150** words each (any *three*) : [18]
- (1) What are the measures adopted to correct disequilibrium in balance of payments ?
 - (2) Explain the demerits of fixed exchange rate.
 - (3) What are the types of quota.
 - (4) Explain the effect of foreign trade multiplier on National Income.
 - (5) Explain the Rebezynski theorem.
4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]
- (1) Explain the Modern Theory of International Trade.
 - (2) Evaluate how the international trade can become an engine to economic growth.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा (कोणतेही सात) : [14]

- (1) निरपेक्ष लाभ म्हणजे काय ?
- (2) अंतर-उद्योग व्यापार म्हणजे काय ?
- (3) घटक अभिदान म्हणजे काय ?
- (4) वस्तुरूप व्यापारशक्ती म्हणजे काय ?
- (5) “जकातविषयक अडथळे” म्हणजे काय ?
- (6) “अवपूँजन” म्हणजे काय ?
- (7) कोटा म्हणजे काय ?
- (8) व्यापार तोल म्हणजे काय ?
- (9) सुवर्ण परिणाम म्हणजे काय ?
- (10) स्थिर विनिमय दर म्हणजे काय ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [8]

- (1) “लिऑन्टिफ विरोधाभास” स्पष्ट करा.
- (2) जकातीचे आर्थिक परिणाम स्पष्ट करा.
- (3) स्थिर विनिमय दराचे गुण स्पष्ट करा.
- (4) जकातेतर अडथळे कोणते आहेत ?

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [18]

- (1) व्यवहार तेलतील असमतोल कमी करण्यासाठी कोणत्या उपाय योजना योजल्या जातात ?
- (2) स्थिर विनिमय दराचे दोष स्पष्ट करा.
- (3) कोट्याचे विविध प्रकार कोणते ?
- (4) राष्ट्रीय उत्पन्नावरिल विदेश व्यापार गुणकाचा परिणाम स्पष्ट करा.
- (5) 'रिबझिन्स्की प्रमेय' स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 500 शब्दात सोडवा : [20]

- (1) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा अधुनिक सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (2) आंतरराष्ट्रीय व्यापार हा आर्थिक वृद्धीचे इंजिन कसे होऊ शकते याचे मूल्यमापन करा.

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-13 : Agricultural Economics)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *seven*) : [14]

- (1) State *two* obstacles in modernisation of agriculture.
- (2) State *two* problems of milk marketing.
- (3) What is livestock productivity ?
- (4) State *two* problems of winery.
- (5) What is production function ?
- (6) Define resource substitution.
- (7) State *two* principles of factor combination in agriculture.
- (8) Define capitalist farming.
- (9) What do you mean by land reforms ?
- (10) State *two* problems of Marginal farmers.

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [8]

- (1) Explain the interdependence between agriculture and industry.
- (2) Explain the importance of rural industrialisation in India.
- (3) Explain the significance of farm budgeting.
- (4) Explain the drawbacks of collective farming.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **150** words each (any *three*) : [18]

- (1) Explain the role of agriculture in poverty alleviation.
- (2) Explain the relation between agricultural development and environment problems.
- (3) Explain the laws of returns in agriculture.
- (4) Explain the factors affecting the aggregate supply in agriculture.
- (5) Explain the determinants of factor combination in agriculture.

4. Answer the following questions in **500** words each (any *one*) : [20]

- (1) What do you mean by diversification of rural economic activities ? Explain its progress and problems in India.
- (2) Write an essay on performance and problems of land reforms in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **20** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **सात**) : [14]

- (1) शेतीच्या आधुनिकीकरणातील **दोन** अडथळे सांगा.
- (2) दुध विपणनाच्या **दोन** समस्या सांगा.
- (3) पशुधनाची उत्पादकता म्हणजे काय ?
- (4) वायनरीच्या **दोन** समस्या सांगा.
- (5) उत्पादन फलन म्हणजे काय ?

- (6) संसाधन प्रतिस्थापनाची व्याख्या करा.
- (7) शेतीमधील घटक संयोगाची दोन तत्वे सांगा.
- (8) भांडवली शेतीच्या व्याख्या करा.
- (9) जमीन सुधारणा याचा तुम्हास काय अर्थबोध होतो ?
- (10) सीमांत शेतकऱ्यांच्या दोन समस्या सांगा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [8]

- (1) शेती व उद्योगातील परस्परावलंबित्व स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील ग्रामीण औद्योगिककरणाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (3) शेती अर्थसंकल्पाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (4) समुहशेतीचे दोष स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [18]

- (1) दारिद्र्य निर्मुलनामधील शेतीची भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) शेतीविकास आणि पर्यावरण समस्या यामधील संबंध स्पष्ट करा.
- (3) शेतीमधील प्रतिफलाचे नियम स्पष्ट करा.
- (4) शेतीमधील एकूण पुरवठ्यावर परिणाम करणारे घटक सांगा.
- (5) कृषीमधील घटक संयोगाचे निर्धारक घटक सांगा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 500 शब्दात सोडवा : [20]

- (1) ग्रामिण आर्थिक क्रियांचे विविधीकरण याचा तुम्हास काय अर्थबोध होतो ? भारतातील त्याची प्रगती व समस्या स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील जमीन सुधारणाची प्रगती आणि समस्या यावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-13

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-14 : Financial Institutions and Markets)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answers should be precise and to the point.

1. Answer the following questions in **20** words each (*any seven*) : [14]

- (1) What is Financial system ?
- (2) What do you mean by deregulation ?
- (3) Define financial liberalisation.
- (4) What is liquidity risk ?
- (5) Define basic yield.
- (6) Define Commercial Bank.
- (7) What is finance ratio ?
- (8) What is Non-Performing Asset ?
- (9) What is Financial Innovation ?
- (10) What is gross yield ?

2. Answer the following questions in **50** words each (*any two*) : [8]

- (1) Explain the concept of financial integration.
- (2) State the functions of financial sector.
- (3) State the principles of valuation of security.
- (4) Explain the concept of Risk and Return.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **150** words each (any *three*) : [18]
- (1) State and explain the need of financial sector reform.
 - (2) Explain the profitability of commercial banks in India.
 - (3) Explain the structure of commercial banks in India
 - (4) Explain the concept of financial engineering.
 - (5) Evaluate briefly the classification of Risk.
4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]
- (1) Critically evaluate the Performance of Commercial Banks after 1970.
 - (2) State the need of financial sector reforms. Evaluate the financial reforms in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **20** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **सात**) : [14]
- (1) वित्तीय व्यवस्था म्हणजे काय ?
 - (2) विनियंत्रण यांचा तुम्हास काय अर्थबोध होतो ?
 - (3) वित्तीय उदारीकरणाची व्याख्या द्या.
 - (4) रोखता जोखीम म्हणजे काय ?
 - (5) मुळभूत प्राप्तीची व्याख्या द्या.
 - (6) व्यापारी बँकेची व्याख्या द्या.

- (7) वित्तीय गुणोत्तर म्हणजे काय ?
- (8) निष्क्रिय मालमत्ता म्हणजे काय ?
- (9) वित्तीय नवप्रवर्तन म्हणजे काय ?
- (10) स्थूल प्राप्ती म्हणजे काय ?

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [8]

- (1) वित्तीय एकात्मिकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) वित्तीय क्षेत्राची कार्ये सांगा.
- (3) प्रतिभूती मुल्यांकनाची तत्वे सांगा.
- (4) धोका आणि परताव्याची संकल्पना स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [18]

- (1) वित्तीय क्षेत्रातील सुधारणांची गरज सांगा व स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील व्यापारी बँकांची लाभप्रदता स्पष्ट करा.
- (3) भारतातील व्यापारी बँकांची रचना स्पष्ट करा.
- (4) वित्तीय अभियांत्रिकीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (5) धोक्याच्या वर्गीकरणाचे थोडक्यात मुल्यमापन करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दात लिहा : [20]

- (1) 1970 नंतर व्यापारी बँकांच्या कामगिरीचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- (2) वित्तीय क्षेत्रातील सुधारणांची गरज सांगा. भारतातील वित्तीय सुधारणांचे मुल्यमापन करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

[3604]-14

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-15 : Computer Application in Economic Analysis)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answers should be precise and to the point.

(iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Attempt any *seven* of the following :

[14]

(1) List the components of computer.

(2) What is software ?

(3) What is file ?

(4) What is operating system ?

(5) What is median ?

(6) Define regression coefficient.

(7) List any *two* storage devices.

(8) What is the use of scanner ?

(9) What are the objectives of average ?

(10) Why are there *two* regression lines ?

2. Attempt any *two* of the following :

[8]

(1) Explain any *two* input devices.

P.T.O.

- (2) Explain opening and appending file operation.
- (3) Describe the importance of statistical method.
- (4) What are the merits and demerits of least square method ?

3. Attempt any *three* of the following : [18]

- (1) What are the advantages of diagrammatic and graphical representation of data ?
- (2) Explain the moving average method to measure the trend.
- (3) Explain the organization of floppy disk.
- (4) What are the applications of computer ?
- (5) What is data ? What is information ? What do you mean by data analysis ?

4. Attempt any *one* of the following : [20]

- (1) What are the different types of file organization ? What are the advantages of DBMS over file organization ?
- (2) Define arithmetic mean, mode and state the formula for each. Discuss merits and demerits of arithmetic mean and mode.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-15

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-16 : History of Modern Economic Analysis)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *seven*) : [14]

- (1) Give Amartya Sen's definition of Human Resource.
- (2) What is Hicks ordinal utility ?
- (3) Give *two* objectives of Solow's model of economic growth.
- (4) State Samuelson's definition of revealed preference.
- (5) State Friedman's definition of permanent income.
- (6) State Lewis's definition of economic development.
- (7) What is export obsolescence ?
- (8) What is the Marginal Rate of Substitution ?
- (9) What are the factors that determine demand for money ?
- (10) Give Ragnar Frisch's definition of Dynamic Economics.

P.T.O.

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [8]
- (1) Explain the concept of Arrow's 'social welfare function'.
 - (2) State the features of monetarism.
 - (3) Explain Arrow's conditions of social choice.
 - (4) Explain Amartya Sen's approach to applied welfare economics.
3. Answer the following questions in **150** words each (any *three*) : [18]
- (1) Explain Milton Friedman's approach of monetarism.
 - (2) Explain the consumer's equilibrium described by Hicks.
 - (3) Explain Lewis's theory of Balanced Economic Growth.
 - (4) Explain Robert Solow's model of Economic Growth.
 - (5) Explain the Timbergen's approach of dynamic economics.
4. Answer the following questions in **500** words each (any *one*) : [20]
- (1) Examine critically the portfolio theory of Tobin.
 - (2) Critically examine Samuelson's Revealed Preference Theory.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **20** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **सात**) : [14]

(1) मानवी संसाधनाची अमर्त्यसेन यांची व्याख्या द्या.

(2) हिक्स यांची क्रमवाचक उपयोगिता म्हणजे काय ?

- (3) सोलो यांच्या आर्थिक वृद्धी प्रतिमानाची **दोन** उद्दिष्टे द्या.
- (4) सैम्युलसन यांची प्रकट पसंतीची व्याख्या सांगा.
- (5) फ्रिडमन यांची स्थायी उत्पन्नांची व्याख्या द्या.
- (6) लेविस यांची आर्थिक विकासाची व्याख्या सांगा.
- (7) निर्यात लुप्तता म्हणजे काय ?
- (8) सीमांत पर्यायीता दर म्हणजे काय ?
- (9) पैशाची मागणी निर्धारित करणारे घटक कोणते ?
- (10) रॅग्नर फ्रिश यांची गतिमान अर्थशास्त्राची व्याख्या द्या.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [8]

- (1) अँरो यांची 'सामाजिक कल्याण फलनाची' संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) मुद्रावादाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- (3) अँरो यांचे सामाजिक निवडीचे निकष स्पष्ट करा.
- (4) अमर्त्य सेन यांचा उपयोजित आर्थिक कल्याणाचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **150** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **तीन**) : [18]

- (1) मिल्टन फ्रिडमन यांचा मुद्रावादाचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- (2) हिक्स यांनी वर्णन केलेला उपभोक्त्याचा समतोल स्पष्ट करा.
- (3) लेविस यांचा संतुलित आर्थिक विकासाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (4) रॉबर्ट सोलो यांचे आर्थिक वृद्धीचे प्रतिमान स्पष्ट करा.
- (5) गतिमान अर्थशास्त्राचा टिंबरजेन यांचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न **500** शब्दात सोडवा : [20]

- (1) टॉबीन यांचा रोखा संग्रह सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- (2) सैम्युलसन यांचा प्रकटीत पसंती सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा.

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-02 : Public Economics)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

(iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *seven*) : [14]

- (1) What is Mixed Economy ?
- (2) What is Taxable Capacity ?
- (3) Define Public Expenditure.
- (4) Define Public Economics.
- (5) Give *two* characteristics of private sector.
- (6) What is burden of tax ?
- (7) Define discount rate.
- (8) State the *two* criteria for public investment.
- (9) What is economic stabilization ?
- (10) What is meant by programming budgeting ?

P.T.O.

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [8]
- (1) Briefly explain the 'Ability to Pay Approach' of taxation.
 - (2) Explain briefly 'Tiebout Model'.
 - (3) Explain the concept of social cost-benefit analysis.
 - (4) Explain briefly the structure of public expenditure.
3. Answer the following questions in detail with **150** words each (any *three*) : [18]
- (1) State the role of government in organised economy.
 - (2) Explain the concept of 'Zero Base Budgeting'.
 - (3) Explain the theory of Optimal Taxation.
 - (4) Explain the causes of growth of public expenditure.
 - (5) State and explain the theory of 'Club Goods'.
4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]
- (1) Explain fully Wagner's Law of public expenditure.
 - (2) Explain the contribution of Samuelson and Musgrave in provision of public goods.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

(v) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **20** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **सात**) : [14]

(1) मिश्रित अर्थव्यवस्था म्हणजे काय ?

(2) करदेय पात्रता म्हणजे काय ?

- (3) सार्वजनिक खर्चाची व्याख्या द्या.
- (4) सार्वजनिक अर्थशास्त्राची व्याख्या द्या.
- (5) खाजगी क्षेत्राची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- (6) करभार म्हणजे काय ?
- (7) 'वटनावळ दराची' व्याख्या द्या.
- (8) सार्वजनिक गुंतवणूकीचे दोन निकष सांगा.
- (9) आर्थिक स्थिरीकरण म्हणजे काय ?
- (10) प्रायोजित अर्थसंकल्पन म्हणजे काय ?

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [8]

- (1) करारोपणाचा 'करदेय क्षमता दृष्टीकोन' थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (2) तायबोट प्रतिमान (Tiebout Model) थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (3) 'सामाजिक खर्च-लाभ' विश्लेषण ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) सार्वजनिक खर्चाची रचना थोडक्यात स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [18]

- (1) संघटीत अर्थव्यवस्थेत शासनाची भूमिका सांगा.
- (2) शुन्याधारित अर्थसंकल्पाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) पर्याप्त करारोपणाचा सिद्धान्त स्पष्ट करा.
- (4) सार्वजनिक खर्च वाढीची कारणे स्पष्ट करा.
- (5) 'संयुक्त वस्तू' (Club Goods) सिद्धांत सांगा व स्पष्ट करा.

4. खालील कोणताही एक प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा : [20]

- (1) सार्वजनिक खर्चा बाबतचा वॅग्नर यांचा नियम सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) सार्वजनिक वस्तू तरतूदी संदर्भात सॅम्युअलसन आणि मसग्रेव्ह यांचे योगदान स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-201

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

EC-201 : Micro-economic Analysis—II

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

(iv) Draw a neat diagram wherever necessary.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) “Given the price, output is larger under perfect competition than monopoly and given the output, price is higher in monopoly than perfect competition.” Discuss.

(ii) Critically examine the Modern theory of Interest.

2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) How is price and output determined under Oligopoly ?

(ii) Critically examine Marginal Productivity Theory of Distribution.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *two*) : [20]
- (i) What is Discriminating Monopoly ? Under what conditions is it possible ?
 - (ii) "Kinked demand curve is a characteristics oligopoly." Discuss.
 - (iii) Explain Baumol's Model of Sales Revenue Maximization.
 - (iv) Explain the Bergson-Samuelson's social welfare function.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (i) Selling cost;
 - (ii) Risk and Uncertainty theory of Profit;
 - (iii) Excess capacity;
 - (iv) Conditions of Pareto optimality;
 - (v) Wage determination under Collective Bargaining;
 - (vi) Features of monopoly.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावीत.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न **500** शब्दात सोडवा : [20]
- (i) "किंमत दिलेली असतांना पूर्ण स्पर्धेत मक्तेदारीपेक्षा उत्पादनाचे प्रमाण अधिक असते आणि उत्पादनाचे प्रमाण गृहित धरले असतांना मक्तेदारीत पूर्ण स्पर्धेपेक्षा किंमत अधिक असते." चर्चा करा.
 - (ii) व्याजाच्या आधुनिक सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न **500** शब्दात सोडवा : [20]

- (i) अल्प विक्रेताधिकारात किंमत व उत्पादन निश्चिती कशी होते ?
- (ii) विभाजनाच्या सिमांत उत्पादकता सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दात लिहा (कोणतेही **दोन**) : [20]

- (i) विभेदी मक्तेदारी म्हणजे काय ? कोणत्या परिस्थितीत ती शक्य असते ?
- (ii) बाक्दार मागणी वक्र हे अल्पविक्रेताधिकाराचे वैशिष्ट्य आहे. चर्चा करा.
- (iii) बाळमोलचे विक्री प्राप्ती महत्तमीकरणाचे प्रतिमान स्पष्ट करा.
- (iv) बर्गसन-सॅम्युल्सनचे सामाजिक कल्याण फलन स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही **चार**) : [20]

- (i) विक्री खर्च;
- (ii) नफ्याचा धोका व अनिश्चिततेचा सिद्धांत;
- (iii) अतिरिक्त क्षमता;
- (iv) पॅरेटोच्या पर्याप्ततेच्या अटी;
- (v) सामुदायिक सौद्यातील वेतननिश्चिती;
- (vi) मक्तेदारीची वैशिष्ट्ये.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-202

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-202 : Indian Public Finance)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(1) How does the Central Government prepare and present the Budget ? Discuss it.

(2) Discuss the major trends in Revenue of Union and State Government Since 1991.

2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(1) State and explain interdependence of Monetary and Fiscal Policies.

(2) Explain in detail the principles of Federal Finance.

3. Answer the following questions in detail with **250** words each

(any *two*) : [20]

(1) Discuss the reforms in Direct Taxes.

P.T.O.

- (2) Explain the effects of Deficit Financing in Indian Economy.
- (3) What are the causes of Indian Fiscal imbalance ?
- (4) Discuss the provisions of Transfer of Resources from union to state.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Sources of Revenue of the State Governments.
- (2) Burden of External Public debt.
- (3) Balance budget multiplier.
- (4) Vertical and Horizontal Imbalance.
- (5) Recommendations of 12th Finance Commission.
- (6) Components of Budget.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न-पत्रिका पहावी.

1. खालील कोणताही एक प्रश्नाचा 500 शब्दात उत्तर लिहा : [20]

- (1) केंद्र सरकार अंदाजपत्रकाची पूर्वतयारी व सादरीकरण कसे करते ? चर्चा करा.
- (2) 1991 नंतरच्या केंद्र व राज्य सरकारची महसूळविषयक प्रमुख प्रवृत्तीची चर्चा करा.

2. खालील कोणताही **एक** प्रश्नाचा **500** शब्दात उत्तर लिहा : [20]

- (1) चलनविषयक धोरण व राजवित्तीय धोरण यांच्यातील परस्परावलंबित्व सांगा व स्पष्ट करा.
- (2) संघराज्य वित्तीय व्यवस्थेची प्रमुख तत्वे सविस्तर स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **250** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [20]

- (1) प्रत्यक्ष करातील सुधारणाविषयक चर्चा करा.
- (2) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील तुटीच्या अर्थभरण्याचे परिणाम स्पष्ट करा.
- (3) भारतीय वित्तीय असमतोलाची कारणे कोणती ?
- (4) केंद्राकडून राज्यांकडे हस्तांतरित होणाऱ्या साधनांच्या तरतूदी विषयी चर्चा करा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही **चार**) : [20]

- (1) राज्य सरकारांची महसूलाची साधने
- (2) बाह्य सार्वजनिक कर्जाचा भार
- (3) संतुलीत अंदाजपत्रकीय गुणक
- (4) स्तंभात्मक व समपातळी असमतोल
- (5) बाराव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशी
- (6) अंदाजपत्रकाचे घटक.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-203

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-203 : Indian Agriculture Problems and Policies)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answers should be precise and to the point.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(1) Discuss the past and present policy of ceiling on land holdings in India.

(2) “Low efficiency of agricultural labourers is the obstacle in agricultural development in India.” Discuss.

2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(1) Critically evaluate the impact of WTO on Indian agriculture.

(2) Examine the problems of Agricultural Exports and Imports after 1995.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *two*) : [20]

(1) Explain the significance of SEZ Policy in India.

P.T.O.

- (2) "EXIM Policy 2004-09 can increase agricultural export."
Discuss.
- (3) Explain the need and importance of Employment Guarantee Scheme.
- (4) Explain the agricultural problems in Maharashtra.

4. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Agricultural Policy in Maharashtra.
- (2) Importance of Agricultural Labour Policy.
- (3) Recent changes in flower export policy.
- (4) Issues of agricultural subsidies.
- (5) Need of service sector in relation to agriculture.
- (6) Problems of agricultural imports.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न-पत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न **500** शब्दात सोडवा : [20]

- (1) भारतातील कमाल भूधारणाविषयक पुर्वीच्या व सद्यस्थितीतील धोरणांची चर्चा करा.
- (2) "शेतमजुरांची अल्प कार्यक्षमता ही भारतीय शेती विकासातील अडसर आहे." चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 500 शब्दात सोडवा : [20]

- (1) भारतीय शेतीवरील जागतिक व्यापारी संघटनेच्या परिणामाचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
- (2) 1995 नंतर शेतमाल वस्तुंच्या आयात-निर्यात समस्यांचे परीक्षण करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) भारतातील विशेष आर्थिक क्षेत्राचे महत्व स्पष्ट करा.
- (2) "2004-09चे आयात-निर्यात धोरण शेतमाल निर्यात वाढ घडवून आणेल." चर्चा करा.
- (3) रोजगार हमी योजनेची आवश्यकता आणि महत्व स्पष्ट करा.
- (4) महाराष्ट्रातील शेतीची समस्या स्पष्ट करा.

4. खालील टीपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) महाराष्ट्रातील कृषी धोरण
- (2) शेतमजूर धोरणाचे महत्व
- (3) फुले निर्यात धोरणातील अलिकडील बदल
- (4) शेतीविषयक अनुदानाचा प्रश्न
- (5) शेतीच्या संदर्भात सेवा क्षेत्राची गरज
- (6) शेतमाल आयातीच्या समस्या.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-204

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-204 : Industrial Economics)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer the following questions in **500** words each (*any one*) : [20]

(i) Describe the importance of private sector in Industrial development. Discuss the advantages and drawbacks of private sector.

(ii) Critically examine the Alfred Weber's theory of Industrial Location.

2. Answer the following questions in **500** words each (*any one*) : [20]

(i) What is meant by Industrial productivity ? 'Industrial productivity is playing an important role in competitive environment.' Comment.

(ii) State the importance of Industrial Finance. Explain the various sources available for financing public sector.

3. Answer the following questions in detail with **250** words each (*any two*) : [20]

(i) Explain the causes of Industrial Imbalance.

(ii) State the role of foreign capital in economic development.

(iii) Explain the salient features of Industrial Policy Resolution, 1991.

(iv) Role of Multinational Corporations in India.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (i) Causes of Industrial Combinations.
- (ii) Factors affecting underutilisation of capacity.
- (iii) Government policy towards Foreign Direct Investment.
- (iv) Problems of Cottage Industries in India.
- (v) Scope of Industrial Economics.
- (vi) Industrial Policy, 1977.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.
- (iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 500 शब्दात सोडवा :

[20]

- (i) औद्योगिक विकासातील खाजगी क्षेत्राचे महत्व विशद करा. खाजगी क्षेत्राचे लाभ व दोषांची चर्चा करा.
- (ii) आल्फ्रेड वेबरच्या उद्योगस्थाननिश्चीती सिद्धांताचे टीकात्मक परिक्षण करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 500 शब्दात सोडवा :

[20]

- (i) औद्योगिक उत्पादकता म्हणजे काय ? 'स्पर्धात्मक वातावरणात औद्योगिक उत्पादकता महत्वाची भूमिका बजावते.' चर्चा करा.
- (ii) औद्योगिक वित्तपुरवठ्याचे महत्व सांगा. सार्वजनिक क्षेत्रास उपलब्ध असणाऱ्या विविध स्रोतांचे स्पष्टीकरण करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) औद्योगिक असमतोलची कारणे स्पष्ट करा.
- (ii) आर्थिक विकासातील परकिय भांडवलाची भूमिका सांगा.
- (iii) 1991च्या औद्योगिक धोरण ठरावातील ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
- (iv) बहुराष्ट्रीय महामंडळाची भारतातील भूमिका.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) औद्योगिक संयोगाची कारणे
- (ii) उत्पादन क्षमतेच्या अपुऱ्या वापरांवर परिणाम करणारे घटक
- (iii) परकिय थेट गुंतवणूकीसंबंधी सरकारी धोरण
- (iv) भारतातील कुटीरोद्योगाच्या समस्या
- (v) औद्योगिक अर्थशास्त्राची व्याप्ती
- (vi) 1977चे औद्योगिक धोरण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-205

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-205 : Rural Development)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer the following questions in **500** words each (any *one*) : [20]

- (1) State and explain the causes of Rural Indebtness.
- (2) Discuss the performance and problems of EGS (Employment Guarantee Scheme).

2. Answer the following questions in **500** words each (any *one*) : [20]

- (1) Briefly comment on Training Rural Youth for self-employment.
- (2) Discuss the causes and remedies of rural unemployment.

3. Answer the following questions in detail with **250** words each

(any *two*) : [20]

- (1) Explain the approach of V.M. Dandekar to rural development.
- (2) Explain the role of Rural Industrialization in Economic Development.

P.T.O.

- (3) State the employment opportunities available in unorganised sector and explain the problems related to this sector.
- (4) Briefly comment on Swarn Jayanti Gram Swarozgar Yojana.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (1) Tribal Development Programme;
- (2) Rural Electrification;
- (3) Structure of Rural Economy;
- (4) Marginal Farmer and Agricultural Labour;
- (5) Rural Transport;
- (6) Green Revolution.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.
- (iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न-पत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) ग्रामीण कर्जबाजारीपणाची कारणे सांगा व स्पष्ट करा.
- (2) रोजगार हमी योजनेची प्रगती व समस्यांची चर्चा करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

(1) ग्रामीण युवकांसाठी स्वयंरोजगार प्रशिक्षण योजना कार्यक्रमावर थोडक्यात चर्चा करा.

(2) ग्रामीण बेरोजगारीची कारणे व उपाय योजनेवर चर्चा करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

(1) व्हि. एम्. दांडेकरांचा ग्रामीण विकासासंबंधीचा दृष्टीकोण स्पष्ट करा.

(2) आर्थिक विकासात ग्रामीण औद्योगिकरणाची भूमिका स्पष्ट करा.

(3) असंघटीत क्षेत्रातील उपलब्ध असलेल्या रोजगार संधी सांगा आणि या क्षेत्रासंबंधीच्या समस्या स्पष्ट करा.

(4) सुवर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगार योजनेची थोडक्यात चर्चा करा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

(1) आदिवासी विकास कार्यक्रम;

(2) ग्रामीण विद्युतीकरण;

(3) ग्रामीण अर्थव्यवस्थेची रचना;

(4) सिमांत शेतकरी आणि शेतमजूर;

(5) ग्रामीण वाहतूक;

(6) हरितक्रांती.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

[3604]-206

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-206 : Computer Application in Economic Analysis)

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Two and Half Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Attempt any *one* of the following : [1×15=15]

(i) Explain B2B and B2C model with its application.

(ii) Explain the working of ATM. What are the advantages and disadvantages of ATM ?

2. Attempt any *one* of the following (A or B) : [1×15=15]

(A) (i) What is operating system ? Explain the use of control panel. [8]

(ii) What is Network ? Explain Client Server Network. [7]

Or

(B) (i) Explain the different types of computer. [8]

(ii) What is spreadsheet ? Explain any *three* built in function used in MS-Excel. [7]

P.T.O.

3. Attempt any *three* of the following : [3×5=15]

- (i) How is the security provided for E-commerce ?
- (ii) What are the different techniques use for authentication ?
- (iii) What are the goals of Network ?
- (iv) What is electronic transaction ? How is this transaction validated ?
- (v) What are application of Internet ?

4. Attempt any *three* of the following : [3×5=15]

- (i) Explain any *two* output devices.
- (ii) What is Software ? Explain different types of software.
- (iii) What is MS-Chart ? Explain the steps for creating a bar chart.
- (iv) Explain the various components of a window.
- (v) Explain how digital signature provides security.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4+1

[3604]-207

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

EC-207 : Statistical Techniques

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

(iii) *Answers should be precise and to the point.*

(iv) *Use of non-programable calculator is allowed.*

1. Attempt any one :

[20]

(i) The following table gives number of miles covered in one day by **150** delivery vans :

Number of Miles	Number of Vans
Under 30	03
30 and under 40	14
40 and under 50	30
50 and under 60	34
60 and under 70	28
70 and under 80	23
80 and under 90	15
90 and over	03
Total	<u>150</u>

(a) Draw an ogive cumulative frequency curve of the above data.

P.T.O.

- (b) From your ogive find :
- (i) Median
 - (ii) Lower Quartile
 - (iii) Upper Quartile
 - (iv) The lowest Quartile
 - (v) The highest Decile.
- (c) Estimate the percentage of vans that cover between 48 and 77 miles per day.
- (ii) Find the mean values of the two random variables 'x' and 'y', and the correlation coefficient between them when the two lines of regression are given by :

$$5x + 7y - 22 = 0$$

$$6x + 2y - 20 = 0, \text{ and}$$

if the variance of $y = 15$. Find the standard deviation of 'x'.

2. Attempt any one :

[20]

- (i) In 1,000 extensive sets of trials for an event of small probability, the frequencies O_i of the number x_i of successes proved to be :

x_i	O_i
0	305
1	365

2	210
3	80
4	28
5	09
6	02
7	01

Find the mean and variance of the successes. Discuss probability of frequencies following the Poisson distribution. Also test the goodness of fit by the Chi square test.

(ii) Compute the quadratic trend of the form :

$$y = a + bx + 6x^2$$

for the data showing the production of an item over a seven year period.

Year	Production (000 units)
1985	10
1986	11
1987	12
1988	09
1989	10
1990	13
1991	11

3. Attempt any two :

[20]

- (i) The sum and product of the mean and variance of a binomial distribution are 16 and 48. Find the distribution.
- (ii) The research unit in an organisation wishes to determine whether scores on the scholastic aptitude test are different for male and female applicants. Random samples of applicants file are taken and summarized below :

Applicants		
	Female	Male
\bar{X}	502.1	510.5
S.D.	86.2	90.4
n	399	204

Using the above sample data test the Null Hypothesis that the average score is the same for the population of male and female applicants. Use 5% significance level and assume that the scores are normally distributed in each case.

- (iii) If four squares are chosen at random on a chess board, find the chance that they should be in a diagonal line.
- (iv) A certain stimulus administered to each of the 12 patients resulted in the following increase of blood pressure :

5, 2, 8, -1, 3, 0, -2, 1, 5, 0, 4 and 6.

Can it be concluded that the stimulus will, in general, be accompanied by an increase in blood pressure ?

[Given : For 11 d.f. $t_{0.01} = 2.7$]

4. Attempt any *four* :

- (i) Write a note on 'conditions for' and 'Uses of' Chi square (χ^2) test.
- (ii) A die is thrown twice and the sum of the numbers appearing is observed to be 7. What is the conditional probability that number two has appeared at least once.
- (iii) Explain the concept of moving averages. How do they help in measure the secular trend in time series ?
- (iv) Write short notes on :
 - (a) Stratified random sampling
 - (b) Multistage sampling.
- (v) Write short notes on :
 - (a) Analysis of variance
 - (b) Sampling in accounting.
- (vi) What are the most important characteristics of standard deviation ?
Give the limits of standard deviation.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-208

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

EC-208 : Community Development and Planning

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer the following questions in **500** words each (any *one*) : [20]

- (1) Critically examine the Prebisch-Singer's hypothesis of development.
- (2) Explain the post-Marxism in the light of current social development.

2. Answer the following questions in **500** words each (any *one*) : [20]

- (1) "Redefining the concept of social development in term of Redistribution of Income and basic human needs is worth while." Comment.
- (2) What is Social Planning ? Explain the need for social planning.

P.T.O.

3. Answer the following questions in detail with **250** words each (any two) : [20]

- (1) Elaborate the term 'Social Capital'. Give the difference between 'Capital' and 'Social Capital'.
- (2) Explain the International population policy.
- (3) State the interdependence of Social Development and the Environment.
- (4) Give the details of India's Population Policy.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Shumpeterian theory of underdevelopment
- (2) Basic human needs
- (3) Importance of social environment
- (4) Values and Beliefs
- (5) Collective behaviour theory
- (6) Co-relation between planning and aid.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजीवकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा : [20]
- (1) प्रेबिश-सिंगर यांचा 'विकासाचे ग्रहितक' टीकात्मक परिक्षण करा.
- (2) सद्य स्थितीतील 'सामाजिक विकास' या दृष्टीने मार्क्सवादानंतरचे सामाजिक धोरण स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा : [20]
- (1) "उत्पन्नाचे पुनर्वाटप व मुलभूत गरजा या संदर्भातील सामाजिक विकासाची पुनर्निर्मित व्याख्या पुरेसी आहे का ?" चर्चा करा.
- (2) सामाजिक नियोजन म्हणजे काय ? सामाजिक नियोजनाची गरज स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **250** शब्दात उत्तरे लिहा : [20]
- (1) 'सामाजिक भांडवल' ही संकल्पना विस्तृतपणे स्पष्ट करा आणि भांडवल व सामाजिक भांडवल यातील फरक सांगा.
- (2) आंतरराष्ट्रीय लोकसंख्याविषयक धोरण स्पष्ट करा.
- (3) सामाजिक विकास आणि पर्यावरण यांच्यातील परस्परावलंबित्व स्पष्ट करा.
- (4) भारताच्या लोकसंख्याविषयक धोरणाची सविस्तर माहिती द्या.
4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही **चार**) : [20]
- (1) शुम्पीटर यांचा अल्पविकसीत सिद्धांत
- (2) मुलभूत मानवी गरजा
- (3) सामाजिक पर्यावरणाचे महत्व
- (4) मुल्य आणि श्रद्धा
- (5) सामुहीक वर्तनाचा सिद्धांत
- (6) नियोजन आणि मदत (Aid) यांच्यातील सहसंबंध.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-3

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-3 : Indian Economic Policy)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

(iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *seven*) : [14]

- (1) Define economic development.
- (2) Define Human Development Index.
- (3) What is pressure groups ?
- (4) Define Birth Rate.
- (5) What is Population Explosion ?
- (6) Define Poverty.
- (7) What is 'Social Infrastructure' ?
- (8) State the *two* sources of Energy.
- (9) What is Planning ?
- (10) What is sustainable agriculture ?

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [8]

- (1) State the various approaches to Economic Development.

P.T.O.

- (2) State the role of Non-Governmental Organisations in Economic Development.
- (3) Explain the causes of Poverty in India.
- (4) What is technological change in agriculture ?

3. Answer the following questions in **150** words each (any *three*) : [18]

- (1) What are the effects of urbanization on the civic amenities ?
- (2) What are the general objectives of Indian Planning ?
- (3) Explain the nature of environmental imbalances.
- (4) Explain the concept 'Terms of Trade' between agriculture and industry.
- (5) What are the causes of Migration ?

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) State and explain the nature and causes of regional imbalance in India.
- (2) Explain the problems of Agricultural Marketing. What are the remedies to solve this problems ?

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **20** शब्दात लिहा (कोणतेही **सात**) : [14]

- (1) आर्थिक विकासाची व्याख्या द्या.

- (2) मानवी विकास निर्देशांकाची (HDI) व्याख्या द्या.
- (3) दबाव गट म्हणजे काय ?
- (4) जन्मदराची व्याख्या द्या.
- (5) 'लोकसंख्येचा प्रस्फोट' म्हणजे काय ?
- (6) दारिद्र्याची व्याख्या द्या.
- (7) सामाजिक संरचना म्हणजे काय ?
- (8) उर्जेचे **दोन** मार्ग सांगा.
- (9) नियोजन म्हणजे काय ?
- (10) शाश्वत शेती म्हणजे काय ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दात लिहा (कोणतेही **दोन**) : [8]

- (1) आर्थिक विकासाचे विविध दृष्टीकोन सांगा.
- (2) आर्थिक विकासातील अशासकीय (NGO) संघटनांची भूमिका सांगा.
- (3) भारतातील दारिद्र्याची कारणे स्पष्ट करा.
- (4) शेती क्षेत्रातील तांत्रिक बदल म्हणजे काय ?

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **150** शब्दात लिहा (कोणतेही **तीन**) : [18]

- (1) शहरीकरणाचे नागरी सुविधांवर होणारे परिणाम कोणते ?
- (2) भारतीय नियोजनाची सर्वसाधारण उद्दिष्ट्ये कोणती ?
- (3) पर्यावरणीय असमतोलाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (4) शेतमाल व औद्योगिकमाल यामधील व्यापार अटी हि संकल्पना स्पष्ट करा.
- (5) स्थलांतराची कारणे कोणती ?

4. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न **500** शब्दात सोडवा : [20]

- (1) भारतातील प्रादेशिक असमतोलाचे स्वरूप आणि कारणे सांगा व स्पष्ट करा.
- (2) शेतमाल विक्रीव्यवस्थेच्या समस्या स्पष्ट करा. या समस्या सोडविण्याचे उपाय कोणते ?

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-301

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

EC : 301 : Macro-Economic Analysis—I

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) Explain the social accounting of National income.

(ii) Compare classical approach and Keynesian liquidity preference approach to the demand for money.

2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) Explain and evaluate the absolute income hypothesis and life cycle hypothesis in consumption.

(ii) Critically examine Fisher's quantity theory of money.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *two*) :

[20]

(i) Explain the circular flow of income in two sector economy.

(ii) State the determinants of High Powered Money.

(iii) Explain the factors affecting marginal efficiency of capital.

(iv) What are the factors that determine money supply ?

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (i) The accelerator
- (ii) Money multiplier
- (iii) Investment multiplier
- (iv) R.B.I. approach to money supply
- (v) Liquidity trap
- (vi) Keynes' psychological law of consumption.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची कोणत्याही एक उत्तर 500 शब्दात लिहा :

[20]

(i) राष्ट्रीय उत्पन्नाचे सामाजिक लेखांकन स्पष्ट करा.

(ii) पैशाच्या मागणीसाठी सनातन दृष्टीकोन आणि केन्सचा रोकड पसंती दृष्टीकोन यांची तुलना करा.

2. खालील प्रश्नांची कोणताही एक उत्तर 500 शब्दात लिहा :

[20]

(i) उपयोगातील निरपेक्ष उत्पन्न परिकल्पना आणि जीवन चक्र परिकल्पना स्पष्ट करून त्याचे मूल्यमापन करा.

(ii) फिशरच्या चलन संख्या मान सिद्धान्ताचे टिकात्मक परीक्षण करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) द्वितीय क्षेत्रिय अर्थव्यवस्थेतील उत्पन्नाचे चक्राकार प्रवाह स्पष्ट करा.
- (ii) उच्च-शक्ती पैशाचे निर्धारक घटक सांगा.
- (iii) भांडवलाच्या सीमान्त कार्यक्षमतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- (iv) पैशाचा पुरवठा ठरविणारे घटक कोणते आहेत ?

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) प्रवेग तत्व
- (ii) पैशा गुणक
- (iii) गुंतवणूक गुणक
- (iv) आर.बी.आय. (R.B.I.) चा पैशाच्या पुरवठ्या संबंधीचा दृष्टीकोन.
- (v) रोखता सापळा.
- (vi) केन्सचा उपयोगासंबंधीचा मानसशास्त्रीय नियम.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-302

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

EC : 302 Economics of Growth

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answers should be precise and to the point.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) Explain the role of Capital, Labour and Technology in the process of economic growth.

(ii) State and explain Ricardo's theory of economic development.

2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) Explain Karl Marx's theory of economic growth.

(ii) Critically evaluate Schumpeter's theory of economic development.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *two*) :

[20]

(i) What is the contribution made by J.S. Mill in development of growth theories ?

(ii) Explain Malthusian theory of economic development.

(iii) What are the assumptions of Prof. Mead's Model ?

(iv) State the assumptions of Mrs. Joan Robinson's Model.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (i) Features of Economic Growth
- (ii) Surplus value
- (iii) Actual Growth Rate and Natural Growth Rate
- (iv) Innovation
- (v) Economic crisis
- (vi) Distinction between Harrod and Domar Model.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न-पत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा : [20]

- (i) भांडवल, श्रम व तंत्रज्ञान यांची आर्थिक वृद्धीच्या प्रक्रियेमधील भूमिका स्पष्ट करा.
- (ii) रिकार्डोचा आर्थिक विकासाचा सिद्धांत सांगा व स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा : [20]

- (i) कार्ल मार्क्सचा आर्थिक विकासाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (ii) शूंपीटरच्या आर्थिक विकासाच्या सिद्धांताचे टीकात्मक मूल्यमापन करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (i) प्रा. जे. एस. मिल यांचे आर्थिक वृद्धीच्या सिद्धांतातील योगदान काय ?
- (ii) माल्थसचा आर्थिक विकासाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (iii) प्रा. मिडे यांच्या प्रतिमानाची गृहिततत्वे कोणती ?
- (iv) श्रीमती जोन रॉबिन्सनच्या प्रतिमानाची गृहिततत्वे कोणती ?

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (i) आर्थिक वृद्धीची वैशिष्ट्ये
- (ii) अतिरिक्त मूल्ये
- (iii) वास्तव वृद्धीदर व नैसर्गिक वृद्धीदर
- (iv) नवप्रवर्तन
- (v) आर्थिक आरिष्ट्य
- (vi) हॅरोड व डोमर यांच्या प्रतिमानातील भेद.

[3604]-303A**M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009****ECONOMICS****EC : 303 (B) Econometrics****(JUNE 2008 PATTERN)****Time : Three Hours****Maximum Marks : 80****N.B. :—** (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answers should be precise and to the point.

(iv) Use of calculator is allowed.

1. Answer any *one* of the following questions : [20]

(1) Find out the reduced form of the following National Income Model :

$$C_t = \alpha_0 + \alpha (Y_t - T_t) \dots\dots (1)$$

$$I_t = \beta_1 Y_{t-1} + \beta_2 R_t \dots\dots (2)$$

$$Y_t = C_t + I_t + G_t \dots\dots (3)$$

where the priori restrictions on the model are expressed by

$$0 < \alpha_1 < 1, \beta_1 > 0, \beta_2 < 0$$

where C_t , I_t and Y_t represent consumption, investment. National income respectively and are current endogenous variables T_t , R_t and G_t represent taxes on income, Government regulator and Government expenditure respectively as current exogenous variables and Y_{t-1} is classified as lagged endogenous variable.

- (2) Consider the identifiability of the following group of the equations in terms of endogenous (Y), exogenous (X) and error variables (u) :

$$u_1 = Y_1 + a_{11}X_1 + a_{12}X_2 + a_{13}X_3 + a_{14}X_4$$

$$u_2 = b_{21}Y_1 + Y_2 + b_{23}Y_3 + a_{21}X_1 + a_{22}X_2 + a_{23}X_3$$

$$u_3 = b_{31}Y_1 + Y_3 + a_{31}X_1 + a_{32}X_2$$

2. Answer any *one* of the following questions : [20]

- (1) The study of the behaviour of sales of automobiles, over a number of years, with a given models as follows :

$$Y_t = \beta_0 + \beta_1 t$$

$$Y_t = \alpha_0 + \alpha_1 t + \alpha_2 t^2$$

where Y_t = sales at time t and t = time, measured in years.

The first model postulates that sales is a linear function of time, whereas the second model states that it is a quadratic function of time.

- (a) Discuss the properties of these models.
- (b) How would you decide between the two models ?
- (c) In what situations will the quadratic model be useful ?

- (2) Find the auto-correlation coefficient for the series :

$$Y = 22, 25, 25, 24, 26, 25, 26, 27, 27, 27.$$

3. Answer the following questions (any two) : [20]

(1) Suppose you estimate the consumption function :

$$Y_i = \alpha_1 + \alpha_2 X_i + u_1,$$

and the saving function :

$$Z_i = \beta_1 + \beta_2 X_i + u_2,$$

where Y = consumption, Z = savings, X = income and $X = Y + Z$, that is income is equal to consumption plus savings.

Now show :

(a) What is the relationship between α_2 and β_2 ?

(b) Will the residual sum of squares RSS, be the same for the two models ? Explain.

(2) Consider the following model :

$$Y_i = \frac{e^{\beta_1 + \beta_1 X_i}}{1 + e^{\beta_1 + \beta_2 X_i}},$$

As it stands, is this a linear regression model ? If not, how can you make it a linear regression model ? How would you interpret the resulting model ?

(3) Write a detailed note on 'Multicollinearity'.

(4) Explain the meaning of identification. Compare and contrast the identification problems arising in regard to (1) supply-demand model for an individual commodity and (2) simple saving investment model of a whole economy.

4. Answer the following questions (any four) : [20]

(1) If you have a monthly data over a number of years, how many dummy variables will you introduce to test the following hypothesis ?

(a) All the 12 months of the year exhibit seasonal patterns.

(b) Only February, April, June, August, October and December exhibit seasonal patterns.

- (2) Write a note on dummy variable.
- (3) Explain Logit, Tobit models.
- (4) Comment on Hypothesis testing in Multiple regression.
- (5) State the meaning and importance of econometrics, with its limitations.

5. Given the assumptions in column 1 of the table given below, show that the assumptions in column 2 are equivalent to them.

Assumptions of the classical model :

1	2
$E(u_i/X_i) = 0$	$E(Y_i/X_i) = \beta_0 + \beta_1 X_i$
$Cov(u_i/u_j) = 0 \quad i \neq j$	$Cov(Y_i, Y_j) = 0 \quad i \neq j$
$Var(u_i/X_i) = \sigma^2$	$Var(Y_i/X_i) = \sigma^2$

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-303

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

EC : 303 (A) Research Methodology

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answers should be precise and to the point.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) Briefly describe the different steps in a research process.

(ii) Explain the different methods of collection of primary data.

2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) What is research design ? Explain steps involved in its preparation.

(ii) What is tabulation ? Why is tabulation considered essential in research study ? Explain the characteristics of a good table.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *two*) :

[20]

(i) Explain the characteristics of good hypothesis.

(ii) What are the different sources of secondary data collection.

(iii) Illustrate the different types of questionnaire.

(iv) Explain the advantages of observation technique.

P.T.O.

4. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) Stages in Report writing
- (ii) Use of Information Technology in Research
- (iii) Types of Sampling
- (iv) Objectives of Social Research
- (v) Measures of Central Tendency
- (vi) Benefits of Social Research.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **500** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणताही **एक**) : [20]

- (i) संशोधन प्रक्रियेतील विविध पायऱ्यांचे थोडक्यात वर्णन करा.
- (ii) प्राथमिक माहिती (तथ्ये) संकल्पनाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **500** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही **एक**) : [20]

- (i) संशोधन आराखडा म्हणजे काय ? संशोधन आराखडा तयार करण्यातील पायऱ्या स्पष्ट करा.
- (ii) तालिकीकरण (Tabulation) म्हणजे काय ? संशोधन अभ्यासात तालिकीकरणाची आवश्यकता का आहे ? चांगल्या तालिकीकरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **250** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [20]

- (i) चांगल्या गृहित कृत्यांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (ii) दुय्यम माहिती संकल्पनाचे विविध मार्ग कोणते ?
- (iii) प्रश्नावलीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- (iv) निरीक्षण तंत्राचे फायदे स्पष्ट करा.

4. खालील टीपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (i) अहवाल लेखनाच्या पायऱ्या
- (ii) संशोधनातील माहिती तंत्रज्ञानाचे उपयोग
- (iii) नमुना निवडीचे प्रकार
- (iv) सामाजिक संशोधनाचे उद्दीष्टे
- (v) केंद्रिय प्रवृत्तीची मोजमापके
- (vi) सामाजिक संशोधनाचे फायदे.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-304

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(Optional Paper)

EC : 304 Banking and Financial Institutions

(JUNE 2008 COURSE)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answers should be precise and to the point.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(1) Explain the structure of the financial system in Indian Banking Sector.

(2) Critically evaluate the performance of Commercial Banks in India after 1969.

2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(1) Evaluate the functions and role of Small Industries Development Bank of India (SIDBI).

(2) Explain the functions and working of International Monetary Fund (IMF).

3. Answer the following questions in **250** words each (any *two*) :

[20]

(1) Explain equilibrium in Financial Markets.

P.T.O.

- (2) Explain the structure and performance of Co-operative Bank in India.
- (3) State and explain the nature and significance of Non-Banking Financial Institution in India.
- (4) Explain the role in development of International level of Euro-dollar and Euro-currency markets.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (1) Indicators of Financial Development.
- (2) Objectives of Monetary Policy.
- (3) Types of Mutual Funds.
- (4) Life Insurance Company.
- (5) Function of the EXIM Bank.
- (6) Foreign Direct Investment (FDI).

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणताही एक प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा :

[20]

- (1) भारतीय बँकिंग क्षेत्रातील वित्तीय प्रणालीची रचना स्पष्ट करा.
- (2) 1969 नंतरच्या काळातील भारतातील व्यापारी बँकांच्या कामगिरीचे टीकात्मक मूल्यमापन करा.

2. कोणताही एक प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा :

[20]

- (1) भारतीय लघु उद्योग विकास बँकेच्या कार्याचे व भूमीकेचे मूल्यमापन करा.
- (2) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीची (IMF) कार्ये व कामगिरी स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) वित्तीय बाजारातील समतोल स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील सहकारी बँकाची रचना व कामगिरी स्पष्ट करा.
- (3) भारतातील बँकेतर वित्तीय संस्थांचे स्वरूप व महत्व सांगा आणि स्पष्ट करा.
- (4) युरो-डॉलर आणि युरो चलन बाजाराची आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) वित्तीय विकासाचे निर्देशक
- (2) चलनविषयक धोरणाची उद्दिष्टे
- (3) परस्पर निधीचे प्रकार
- (4) आयुर्विमा कंपनी
- (5) आयात-निर्यात बँकेची कार्ये (EXIM Bank)
- (6) विदेशी प्रत्यक्ष गुंतवणूक (FDI).

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-305

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

EC : 305 Welfare Economics

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answers should be precise and to the point.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) What is Welfare Economics ? Explain Marshallian Welfare Economics.

(ii) What is Pareto Optimality ? Explain optimum exchange conditions.

2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) Explain Kaldor and Hicks' contribution in welfare economics.

(ii) Explain the cost-benefit analysis.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *two*) :

[20]

(i) Explain Hicks' consumer surplus.

(ii) Explain Arrow's possibility theorem.

(iii) Explain the problems of public goods.

(iv) Distinguish between private and social costs.

P.T.O.

4. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) Scitovsky double criterion
- (ii) Utility function of Individual
- (iii) Marginal cost pricing
- (iv) Community indifference map
- (v) External economies
- (vi) Pigovian welfare economics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणताही **एक** प्रश्नाचे **500** शब्दात उत्तर लिहा : [20]

(i) कल्याणकारी अर्थशास्त्र म्हणजे काय ? मार्शलचे कल्याणकारी अर्थशास्त्र स्पष्ट करा.

(ii) पॅरेटोची इष्टतमता म्हणजे काय ? इष्टतम विनिमय अटी स्पष्ट करा.

2. कोणताही **एक** प्रश्नाचे **500** शब्दात उत्तर लिहा : [20]

(i) काल्डोर व हिक्स यांचे कल्याणकारी अर्थशास्त्रामधील योगदान स्पष्ट करा.

(ii) खर्च-लाभ विश्लेषण स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **250** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [20]

(i) हिक्सचे उपभोक्त्याचे संतोषाधिक स्पष्ट करा.

(ii) अॅरोचा शक्यता सिद्धान्त स्पष्ट करा.

(iii) सार्वजनिक वस्तूच्या समस्या स्पष्ट करा.

(iv) खाजगी व सामाजिक वस्तू यामधील फरक स्पष्ट करा.

4. प्रत्येकवर 100 शब्दात थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) स्कायटोव्हस्कीचे दुहेरी निकष
- (ii) व्यक्तिगत उपयोगिताफलन
- (iii) सीमान्त खर्च किंमत
- (iv) सामाजिक समवृत्ती नकाशा
- (v) बाह्य बचती
- (vi) पिंगूचे कल्याणकारी अर्थशास्त्र.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-306

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

EC : 306 Economics of Finance

(JUNE 2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer the following questions in 500 words each (any one) :

[20]

(i) State the characteristics of securities. Explain the types and regulations of securities.

(ii) What is efficient market hypothesis ? Explain the forms of efficient market hypothesis.

2. Answer the following questions in 500 words each (any one) :

[20]

(i) What is Derivative ? Explain the types of derivatives.

(ii) What is options market ? Explain the mechanics and types of options.

3. Answer the following questions in detail with 250 words each (any two) :

[20]

(i) Explain the types of swaps.

(ii) Explain the fixed income securities.

(iii) Explain the Arbitrage Pricing theory.

(iv) Explain the functions of SEBI.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (i) Corporate securities
- (ii) Stock market
- (iii) Financial sector participants
- (iv) Hedgers
- (v) Over-the-counter market
- (vi) Net present value.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी न मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दात लिहा (कोणतेही एक) : [20]

(i) प्रतिभूतीची वैशिष्ट्ये सांगा व प्रतिभूतीचे प्रकार व नियमन स्पष्ट करा.

(ii) 'कार्यक्षम बाजार गृहितक' म्हणजे काय ? कार्यक्षम बाजार गृहितकाचे प्रकार स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 500 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : [20]

(i) अनुजात म्हणजे काय ? अनुजाताचे प्रकार स्पष्ट करा.

(ii) विकल्प बाजार म्हणजे काय ? विकल्प बाजारातील यंत्रणा व प्रकार स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

(i) अदलबदलचे प्रकार स्पष्ट करा.

(ii) स्थिर उत्पन्न प्रतिभूती स्पष्ट करा.

(iii) मूल्यांतरपणन किंमत सिद्धांत स्पष्ट करा.

(iv) 'सेबी'ची कार्ये स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (i) कंपनी प्रतिभूती
- (ii) शेअर बाजार
- (iii) वित्तीय क्षेत्रातील सहभागी
- (iv) बचावकर्ते
- (v) त्वरित विनिमय बाजार
- (vi) निव्वळ वर्तमान मूल्य.

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

EC : 307 Economics of Environment

(Optional Paper)

(JUNE 2008 COURSE)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answers should be precise and to the point.

1. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) 'Environmental development is correlated with sustainable development', comment.

(ii) Explain in detail the effects of environment on human lives.

2. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

(i) Discuss the effects of climatic change on global economy.

(ii) 'Environment education is essential in controlling pollution.' Discuss.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *two*) :

[20]

(i) Explain the benefits of social forestry.

(ii) Discuss the policies for controlling water pollution in India.

(iii) Discuss the informal regulation of pollution control.

(iv) Discuss the contingent valuation method.

P.T.O.

4. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) Types of Environment
- (ii) Policies controlling air pollution in India
- (iii) Importance of Environmental Education
- (iv) Environment and W.T.O.
- (v) Macroeconomic policy and Environment
- (vi) Physical capital and its effect on environment.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवा.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

1. कोणताही **एक** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : [20]

- (i) “पर्यावरण विकास हा शाश्वत विकासाशी सहसंबंधीत आहे”—भाष्य करा.
- (ii) मानवी जीवनावरील पर्यावरणाचे परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा.

2. कोणताही **एक** प्रश्नाचे **500** शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (i) हवामानातील बदलांचा जागतिक अर्थव्यवस्थेवर होणाऱ्या परिणामाची चर्चा करा.
- (ii) ‘प्रदूषण नियंत्रणात पर्यावरण शिक्षण आवश्यक बाब आहे.’ चर्चा करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **250** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [20]

- (i) सामाजिक वनीकरणाचे फायदे स्पष्ट करा.
- (ii) भारतातील जलप्रदूषण नियंत्रण धोरणाची चर्चा करा.
- (iii) प्रदूषण नियंत्रणात अनौपचारिक नियंत्रणे चर्चा करा.
- (iv) आकस्मिक मुल्यांकन पद्धती वर चर्चा करा.

4. प्रत्येकवर 100 शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) पर्यावरणाचे प्रकार
- (ii) भारतातील हवा प्रदुषण नियंत्रणा संदर्भात धोरणे
- (iii) पर्यावरण शिक्षणाचे महत्व
- (iv) पर्यावरण आणि जागतिक व्यापार संघटना (W.T.O.)
- (v) समग्र आर्थिक धोरण आणि पर्यावरण
- (vi) भौतिक भांडवल आणि त्याचे पर्यावरणावरील परिणाम.

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

EC-7 : Industrial Economics

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer the following questions in **20** words each (*any seven*) : [14]

- (1) Define Industrial Economics.
- (2) What is Integration ?
- (3) What is Diversification of Firm ?
- (4) Define Industrial Combination.
- (5) Define Merger.
- (6) What is meant by Industrial Monopoly ?
- (7) What is Industrial Location ?
- (8) What is Price Discrimination ?
- (9) Define Industrial Productivity.
- (10) Define Small Scale Industry.

P.T.O.

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [8]
- (1) Explain the scope of Industrial Economics.
 - (2) Explain the importance of industrial combination.
 - (3) State the factors affecting industrial location.
 - (4) State the different product pricing techniques.
3. Answer the following questions in **150** words each (any *three*) : [18]
- (1) Explain in detail the concept of imitative pricing.
 - (2) State and explain the objectives of firm.
 - (3) Discuss the price policy of Public Sector Units.
 - (4) Explain the constraints on Industrial growth.
 - (5) State and explain the significance of Industrial Economics.
4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]
- (1) Discuss in detail the factors affecting industrial productivity.
 - (2) Critically examine the Weber's theory of Industrial Location.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे मुद्देसूद व नेमकी असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **20** शब्दात लिहा (कोणतेही **सात**) : [14]
- (1) ओद्योगिक अर्थशास्त्राची व्याख्या द्या.
 - (2) एकात्मिकरण म्हणजे काय ?

- (3) उद्योगसंस्थेचे विविधीकरण म्हणजे काय ?
- (4) औद्योगिक संयोगाची व्याख्या द्या.
- (5) विलीनीकरणाची व्याख्या द्या.
- (6) औद्योगिक मक्तेदारी म्हणजे काय ?
- (7) औद्योगिक स्थाननिश्चिती म्हणजे काय ?
- (8) मूल्यभेद म्हणजे काय ?
- (9) औद्योगिक उत्पादकतेची व्याख्या द्या.
- (10) लघुउद्योगाची व्याख्या द्या.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [8]

- (1) औद्योगिक अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (2) औद्योगिक संयोगाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (3) औद्योगिक स्थाननिश्चितीवर परिणाम करणारे घटक सांगा.
- (4) उत्पादन किंमत निश्चितीची विविध तंत्रे सांगा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [18]

- (1) किंमत पुढाकाराची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) उद्योग संस्थेची उद्दिष्ट्ये सांगा व स्पष्ट करा.
- (3) सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योगांच्या किंमत धोरणाची चर्चा करा.
- (4) औद्योगिक वृद्धीतील अडथळे विशद करा.
- (5) औद्योगिक अर्थशास्त्राचे महत्व सांगा व स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न 500 शब्दात सोडवा : [20]

- (1) औद्योगिक उत्पादकतेवर परिणाम करणाऱ्या घटकांची सविस्तर चर्चा करा.
- (2) वेबर यांच्या औद्योगिक स्थाननिश्चितीच्या सिद्धान्ताचे टिकात्मक परिक्षण करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3604]-5

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-08 : Labour Economics)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answers should be precise and to the point.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *seven*) : [14]

- (1) What is meant by labour market ?
- (2) What is supply of labour ?
- (3) Define the concept of inflation.
- (4) What is Globalisation ?
- (5) What is money wage ?
- (6) Define unemployment.
- (7) Define Bonus.
- (8) State the *two* determinants of demand for labour.
- (9) When is Poverty ?
- (10) Define fair wage.

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [8]

- (1) Explain the nature of unemployment of developing countries.

P.T.O.

- (2) What are the characteristics of Indian labour market ?
- (3) Discuss the need of minimum wage.
- (4) State the importance of Bonus system.

3. Answer the following questions in **150** words each (any *three*) : [18]

- (1) Discuss the effects of technological change on employment.
- (2) What are the measures to improve productivity of labour ?
- (3) Discuss the provisions of Payment of Bonus Act, 1965.
- (4) Describe the Marginal Productivity Theory of Wage.
- (5) Explain the methods used for labour recruitment in India.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Describe the Indian National Wage Policy.
- (2) Discuss the problems related to labour markets in India and suggest the measures to improve it.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **20** शब्दात लिहा (कोणतेही **सात**) : [14]

- (1) श्रम बाजार म्हणजे काय ?

- (2) श्रमाचा पुरवठा म्हणजे काय ?
- (3) चलनवाढ या संकल्पनेची व्याख्या द्या.
- (4) जागतिकीकरण म्हणजे काय ?
- (5) पैशातील वेतन म्हणजे काय ?
- (6) बेरोजगारीची व्याख्या द्या.
- (7) बोनसची व्याख्या द्या.
- (8) श्रमाची मागणीचे दोन निर्धारक घटक सांगा.
- (9) दारिद्र्या म्हणजे काय ?
- (10) वाजवी वेतनाची व्याख्या द्या.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [8]

- (1) विकसनशील देशातील बेरोजगारीचे स्वरूप विशद करा.
- (2) भारतीय श्रम बाजाराची वैशिष्ट्ये कोणती ?
- (3) किमान वेतनाची आवश्यकता यावर चर्चा करा.
- (4) बोनस पद्धतीचे महत्व सांगा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [18]

- (1) तंत्रज्ञानात्मक बदलांचा रोजगारावर होणाऱ्या परिणामांची चर्चा करा.
- (2) श्रमाची उत्पादकता वाढविण्याचे उपाय कोणते ?
- (3) 1965च्या बोनस वाटप कायद्यातील प्रमुख तरतुदींची चर्चा करा.

- (4) वेतनाचा सीमांत उत्पादकता सिद्धांत विशद करा.
- (5) भारतात श्रम भरतीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या पद्धती स्पष्ट करा.

4. कोणताही एक प्रश्न सोडवा (500 शब्दात) : [20]

- (1) भारतीय राष्ट्रीय वेतन धोरणाचे वर्णन करा.
- (2) भारतातील श्रम बाजाराशी संबंधी समस्यांची चर्चा करा आणि श्रम बाजार सुधारणेसाठी उपाय सुचवा.

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009**ECONOMICS****(EC-12 : Quantitative Methods)****Time : Three Hours****Maximum Marks : 60****N.B. :—** (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answers should be precise and to the point.

(iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

(v) Use of non-programmable calculator is allowed.

1. Attempt any seven out of ten :**[14]**

(1) Find :

$$\lim_{x \rightarrow 2} [x^3 (x+4)].$$

(2) Differentiate w.r.t. 'x' :

$$y = \frac{10x^8 - 6x^7}{2x}.$$

(3) Define 'function'.

(4) Condense :

$$\frac{x^3}{x^{-3}}, x^3 \times y^3 \times z^3.$$

P.T.O.

- (5) What is 'Final Demand' in I-O analysis ?
- (6) Find the equilibrium quantity and price :

$$Q_s = -20 + 3P$$

$$Q_d = 220 - 5P$$

- (7) Find the first order partial derivative :

$$z = 8x^2 + 14xy + 5y^2.$$

- (8) What is a universal set ?
- (9) Define 'Scalar matrix'.
- (10) What is a 'duality' ?

2. Attempt any *two* out of four :

[8]

- (1) Given $AR = 60 - 3Q$. Plot the Average Revenue Curve and MR (Marginal Revenue Curve).
- (2) A man bought 4 cows and 12 goats for Rs. 1,600. He sold the cows at a profit of 15% and the goats at the profit of 20%; and made a profit of Rs. 270. What did each cow and goat cost him ?
- (3) Write a note on Linear Programming.
- (4) If :

$$A = \begin{bmatrix} 3 & 2 \\ 4 & 1 \end{bmatrix}, \quad B = \begin{bmatrix} a & b \\ 3 & 5 \end{bmatrix}$$

Find 'a' and 'b' such that $AB = BA$.

3. Attempt any *three* out of five : [18]

- (1) Explain the concept of Input-Output model.
- (2) Among all pairs of positive numbers with sum 24. Find those whose product is maximum.
- (3) Show that for the Total Cost Function :

$$c = \sqrt{ax + b},$$

where 'a' and 'b' are positive constants, the elasticity of TC increases but remains less than unity as x increases.

- (4) Prove that :

$$\begin{bmatrix} 0 & ab^2 & ac^2 \\ a^2b & 0 & bc^2 \\ a^2c & b^2c & 0 \end{bmatrix} = 2a^3b^3c^3$$

- (5) Given demand function $D = 10 - 6P$ and supply function $S = 4P - 5$. Find :
 - (a) Equilibrium price.
 - (b) Equilibrium quantities demanded and supplied.

4. Attempt any *one* out of two : [20]

- (1) Use Cramer's rule and solve the following equations :

$$(a) \quad 3x_1 - 2x_2 = 11$$

$$2x_1 + x_2 = 12$$

$$(b) \quad 6x_1 + 9x_2 = 15$$

$$7x_1 - 3x_2 = 4.$$

For each of the equation systems, find the inverse of the coefficient matrix and get the solution by formula $\bar{X} = A^{-1}d$.

- (2) The total cost (in Rs.) of producing x hundred units in a company is given by :

$$C(x) = x^3 - 5x^2 + 10x.$$

Find the expression for marginal average cost. Interpret the marginal average cost at a production level of 400 units.

Also show that the maximum value of the function $2x + \frac{1}{2x}$ is less than its minimum value.

(EC-09 : Quantitative Methods)**Time : Three Hours****Maximum Marks : 60****N.B. :—** (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answers should be precise and to the point.

(iv) Use of calculator is allowed.

(v) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following (any seven) : **[14]**

(1) Obtain the derivatives of :

(a) $1 + 2x^2 + 3x^4$

(b) $(1 + x)^3$.

(2) Solve :

(a) $3\sqrt{75} \div 5\sqrt{15}$

(b) $4 \sqrt[3]{105} \div 2 \sqrt[3]{21}$.

(3) Define null matrix.

(4) What is Saddle point ?

(5) Integrate :

(a) $x^2 - 6x$

(b) $x^3 - x^2 + x$

- (6) What is linearity ?
- (7) Define rational function.
- (8) Find :

$$\lim_{x \rightarrow 4} [x^3 (x + 4)].$$

- (9) Evaluate :

$$\int_2^4 \frac{2x^2 + x}{x - 1} dx.$$

- (10) What do you mean by function ?

2. Answer the following (any two) :

[8]

- (1) $y = x^2 - x - 6$. Find the values for 'y' when 'x' varies successively from -3 to +4 in step of one.
- (2) A firm has the following marginal cost function $MC = x + 100$, where 'x' is the number of units produced. Determine the total cost (TC) function if $TC = \text{Rs. } 40,000$, when $x = 100$.
- (3) The total revenue (TR) from sale of 'x' is given by the equation $R = 100q - 2q^2$. Calculate the point of elasticity of demand when marginal revenue is 20.
- (4) Find the differential of :

$$z = \sqrt{3x^2 + y^2}.$$

3. Answer the following (any three) :

[18]

- (1) Minimise costs of a firm with the cost function :

$$C = 5x^2 + 2xy + 3y^2 + 1000,$$

subject to the production quota $x + y = 39$.

- (2) Given $Q = 400 - 8P + 0.05Y$, where $P = 15$ and $Y = 12,000$. Find the income elasticity of demand, also find the growth potential of the product if income is expanding by 5% p.a.
- (3) The average cost functions (AC) for certain commodity is given by $AC = 2x - 1 + \frac{50}{x}$ in terms of output x . Find the outputs for which AC is increasing and the outputs for which AC is decreasing, with increasing output. Find also the Total Cost (TC) and Marginal Cost as functions of output x .
- (4) What are the limits as $x \rightarrow \infty$ of the functions.

(a) $\frac{x+1}{3x-1}$

(b) $\frac{2x+1}{x-1}$

(c) $\frac{7x^2+x-2}{3x^2-4x+1}$

(d) $\frac{2x^2+3x+1}{3x^2-4x+1}$

- (5) The utility function of a consumer is $U = 6xy$, where x and y are the quantities consumed of two goods. The price of x is 5 per unit and that of y is 10 per unit. If total expenditure is limited to 100, what is the maximum value of U ?

4. Answer the following (any one) :

[20]

(1) If :

$$A = \begin{bmatrix} 0 & 1 & 2 \\ 1 & 2 & 3 \\ 3 & 1 & 1 \end{bmatrix}$$

verify that $A \cdot (\text{adj } A) = |A| \cdot I$ when I is the unit matrix of order 3.

(2) Explain fully the structure of an open Input-Output model. Give suitable examples.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

[3604]-7

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-10 : Econometrics)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answers should be precise and to the point.

(iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

(v) Use of calculators is allowed.

1. Answer the following (any seven) :

[14]

(1) What is 'Adjusted R^2 ' ?

(2) State any *two* properties of OLS residuals.

(3) State the meaning of 'Exact multicollinearity'.

(4) State *two* properties of multivariate normal distribution.

(5) Define ARIMA.

(6) Define 'Variance'.

(7) What is maximum likelihood estimation ?

(8) Define Logit model.

(9) What do you mean by 'Hypothesis Testing' ?

(10) Define and draw 'Scatter diagram'.

P.T.O.

2. Answer the following (any two) :

[8]

(1) Prove that :

$$r^2 = 1 - \frac{\Sigma e^2}{\Sigma y^2}$$

where $e = y - \hat{y}$ and $\Sigma y_t^2 = \Sigma \hat{y}_t^2 + \Sigma e_t^2$.

- (2) Write a note on Dummy dependent variable.
- (3) Explain definition, nature and scope of Econometrics.
- (4) Explain Koyack approach to infinite lag models.

3. Answer the following (any three) :

[18]

(1) Given :

$$x = 0.85 y \quad \sigma_x = 3$$

$$y = 0.89 x$$

Find out ' σ_y ' and ' r '.

- (2) Bring out the important features of :
 - (a) Statistical errors.
 - (b) Biased and unbiased errors.
- (3) Write a detailed note on properties of OLS.

- (4) From the following data, compute coefficient of determination (r^2) and price elasticity of demand :

Quantity	Price
69	09
76	12
52	06
56	10
57	09
77	10
58	07
55	08
67	12
53	06
72	11
64	08

- (5) Interpret the results of the following regression equation :

$$Y_t = -19194 + 0.1984 X_1 + 0.16 X_2$$

$$\text{S.E.} = \quad (0.19) \quad (0.03)$$

$$R^2 = 0.950, \quad a = 2.64$$

All notations are conventional.

4. Answer the following (any one) :

[20]

- (1) Describe the various methods of fitting straight line trend.
- (2) The following table gives the production of steel in different years at a steel factory. Find out the equation $y = a \cdot e^{bx}$ expressing the relationship between production and year.

Years	Production (‘000 tons)
1960	10.2
1961	12.0
1962	13.9
1963	15.9
1964	17.9
1965	20.1
1966	22.7
1967	26.0
1968	29.0
1969	32.5
1970	36.1

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

[3604]-8

M.A. (Part I) (Term-End) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-11 : Demography)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *seven*) : [14]

(i) Define 'Fertility'.

(ii) Define 'Death Rate'.

(iii) What is Infant mortality rate ?

(iv) Define 'Population Explosion'.

(v) Define 'Demography'.

(vi) What is Gross Reproduction Rate ?

(vii) What is meant by 'Structure of Population' ?

(viii) State *two* social factors affecting fertility.

(ix) What is meant by 'Optimum Population' ?

(x) State *two* determinants of age and sex structure.

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [8]

(i) What are the sources of collecting population data ?

P.T.O.

- (ii) State the components of population growth.
- (iii) State the causes of population explosion.
- (iv) State the social implications of age structure of population.

3. Answer the following questions in **150** words each (any *three*) : [18]

- (i) State and explain the demographic features of less developed countries.
- (ii) Explain the economic factors affecting the fertility.
- (iii) What factors are responsible for high mortality at Birth in LDCs.
- (iv) Write a note on 'Demographic Transition'.
- (v) Explain the nature and scope of 'Demography'.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) State and explain the pattern of age and sex structure in less developed countries like India.
- (ii) Critically examine the Malthus theory of Population.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसुद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **20** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **सात**) : [14]

- (i) जननक्षमतेची व्याख्या द्या.

- (ii) मृत्युदराची व्याख्या द्या.
- (iii) बालमृत्युदर म्हणजे काय ?
- (iv) लोकसंख्या प्रस्फोटाची व्याख्या द्या.
- (v) लोकसंख्याशास्त्राची व्याख्या द्या.
- (vi) स्थूल पुनरुत्पादन दर म्हणजे काय ?
- (vii) लोकसंख्या रचना म्हणजे काय ?
- (viii) जननक्षमतेवर परिणाम करणारे **दोन** सामाजिक घटक सांगा.
- (ix) पर्याप्त लोकसंख्या म्हणजे काय ?
- (x) वय आणि लिंग रचना यावर परिणाम करणारे **दोन** घटक सांगा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [8]

- (i) लोकसंख्येची सांख्यिकी माहिती गोळा करण्याचे **दोन** स्रोत सांगा.
- (ii) लोकसंख्या वृद्धीचे घटक सांगा.
- (iii) लोकसंख्या प्रस्फोटाची कारणे सांगा.
- (iv) लोकसंख्येच्या वयोरचनेचे सामाजिक सूचितार्थ स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **150** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **तीन**) : [18]

- (i) अल्पविकसित देशांची लोकसंख्याविषयक वैशिष्ट्ये सांगा व स्पष्ट करा.
- (ii) जननक्षमतेवर परिणाम करणारे आर्थिक घटक स्पष्ट करा.
- (iii) अल्पविकसित देशातील उच्च बालमृत्युदरास कोणते घटक जबाबदार आहेत ?
- (iv) लोकसंख्या संक्रमणावर टीप लिहा.
- (v) लोकसंख्याशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न **500** शब्दात सोडवा : [20]

- (i) भारतासारख्या अल्पविकसित देशातील वय आणि लिंग रचना सांगा आणि स्पष्ट करा.
- (ii) माल्थसच्या लोकसंख्याविषयक सिद्धांताचे टिकात्मक परिक्षण करा.

M.A. (Part II) (Term-End) EXAMINATION, 2009

ECONOMICS

(EC-4 : Macro-economic Analysis)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the points.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *seven*) : [14]

- (1) What are the components of social accounting ?
- (2) State the items of Government Account in social accounting.
- (3) State *two* assumptions of Keynesian Psychological law of Consumption.
- (4) What is Absolute Income Hypothesis ?
- (5) Define Marginal Efficiency Capital.
- (6) What do you mean by induced investment ?
- (7) State *two* assumptions of accelerator.
- (8) What is high-powered money ?
- (9) State *two* limitations of Bank Rate Policy.
- (10) What is permanant income hypothesis ?

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [8]

- (1) Explain the nature of circular flow of income in three sector economy.

P.T.O.

- (2) Explain the life cycle hypothesis of consumption.
- (3) State the relation between marginal efficiency of capital and marginal efficiency of investment.
- (4) Explain the objectives of selective credit controls.

3. Answer the following questions in **150** words each (any *three*) : [18]

- (1) Explain the importance of social accounting.
- (2) Explain input-output accounting of National Income.
- (3) Discuss the relation between money supply and high-powered money.
- (4) Explain the determinants of high-powered money.
- (5) Distinguish between quantitative and selective credit controls.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) What differences are generally noticed between the short-run and long-run behaviour of the consumption function ? How do you explain these differences ?
- (2) Explain the multiplier-accelerator interact and give its uses in business cycle.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे नेमकी व मुद्देसूद असावीत.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **20** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **सात**) : [14]

- (1) सामाजिक लेखांकनाचे घटक कोणते आहेत ?

- (2) सामाजिक लेखांकनातील सरकारी खात्यांचे घटक सांगा.
- (3) केन्सच्या उपभोगासंबंधी मानसशास्त्रीय नियमाचे **दोन** गृहीतके सांगा.
- (4) निरपेक्ष उत्पन्न गृहीतक काय आहे ?
- (5) भांडवलच्या सीमांत लाभक्षमतेची व्याख्या करा.
- (6) प्रेरीत गुंतवणुकीचा तुम्हास काय अर्थबोध होतो ?
- (7) प्रवेगाची **दोन** गृहीते सांगा.
- (8) उच्च शक्ती पैसा म्हणजे काय ?
- (9) बँक दर धोरणाच्या **दोन** मर्यादा सांगा.
- (10) स्थायी उत्पन्न गृहीतक काय आहे ?

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [8]

- (1) तीन क्षेत्रीय अर्थव्यवस्थेतील उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह स्पष्ट करा.
- (2) उपभोगाचे जीवनचक्र गृहीतक स्पष्ट करा.
- (3) भांडवलाला सीमांत लाभक्षमता आणि गुंतवणुकीची सीमांत लाभक्षमता यामधील संबंध सांगा.
- (4) निवडक पतनियंत्रणाच्या साधनांची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **150** शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही **तीन**) : [18]

- (1) सामाजिक लेखांकनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (2) राष्ट्रीय उत्पन्नाचे आदान-प्रदान लेखांकन स्पष्ट करा.
- (3) पैशाचा पुरवठा आणि उच्च-शक्ती पैसा यामधील संबंधाची चर्चा करा.
- (4) उच्चशक्ती पैशाचे निर्धारक घटक स्पष्ट करा.
- (5) पतनियंत्रणाच्या संख्यात्मक व निवडक साधनांमधील फरक स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न **500** शब्दात सोडवा : [20]

- (1) उपभोग फलनाच्या अल्पकालीन व दीर्घकालीन वर्तनामध्ये सामान्यपणे आढळून येणारे फरक कोणते आहेत ? तुम्ही ते फरक कसे स्पष्ट कराल ?
- (2) गुणक-प्रवेगातील आंतरक्रिया स्पष्ट करा. त्याचे व्यापारचक्रातील उपयोग सांगा.